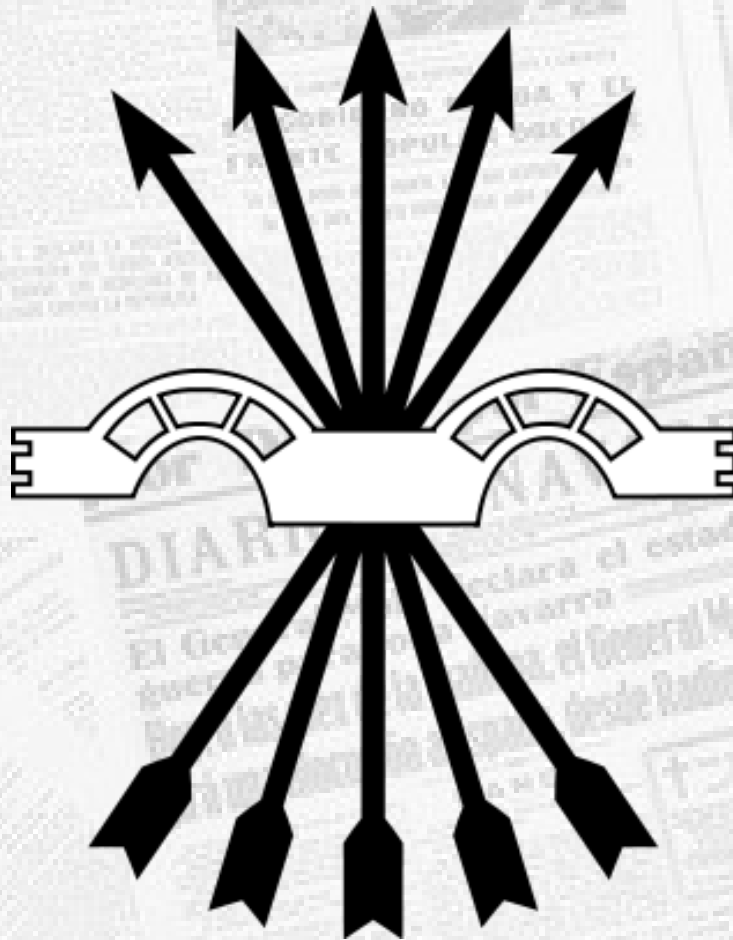

ELS SÍMBOLS INVISIBLES

Simbologia franquista a les comarques de Girona

Berta Ventura Lopez

Tutor: Gerard Sardeña

2 BATX A

Curs 2021-2022

Institut Josep Bruguat

Banyoles, 23 de setembre del 2022

SÍNTESI

Resum

Aquest treball de recerca ha tingut com a objectiu l'estudi de la simbologia franquista més important d'Espanya i també, més concretament dels símbols de la província gironina. L'estudi d'aquests símbols ha estat una manera de veure com encara el règim perdura als nostres carrers de manera passiva. Les dues parts de la investigació, d'una banda l'actualització del Cens del 2010 i de l'altra les entrevistes amb regidors i experts per parlar sobre els símbols, ens permeten veure la diferenciació en el tracte dels símbols franquistes a diferents punts de la Província de Girona.

Resumen

Este trabajo de investigación ha tenido como objetivo el estudio de la simbología franquista más importante de España y también, más concretamente de los símbolos de la provincia gironina. El estudio de estos símbolos ha sido una forma de ver como el régimen aún perdura en nuestras calles de una forma pasiva. Las dos partes de la investigación, por una parte la actualización del Censo del 2010 y por la otra las entrevistas con los regidores y expertos, nos permiten ver la diferenciación en el trato a los símbolos franquistas en diferentes puntos de la provincia de Girona.

Abstract

This research work has aimed to study the most important Francoist symbology in Spain and further, more specifically, the symbols of the province of Girona. The study of these symbols has been a way of seeing how the regime still lasts in our streets in a passive way. The two parts of the investigation, on the one hand, the update of the 2010 census and, on the other hand, the interviews with the concealers and experts, allow us to see the differentiation in the treatment of Francoist symbols in different parts of the Province of Girona.

AGRAÏMENTS

A la meva família que m'ha acompanyat a Ripoll i a Olot, que m'ha ajudat en el que ha fet falta i que han confiat en mi i en el meu treball.

Als meus avis per parlar-me des del punt de vista d'una persona que va estar vivint la dictadura de Franco.

A en Jorge per acompanyar-me a Figueres i per ser tan pacient en els meus moments de màxim estrès i per compartir la meva emoció en veure símbols nous a Figueres.

A la Ivet i la Judit per haver passat molta calor amb mi durant uns dies per mirar tots els símbols de Banyoles i Girona.

Al regidor de cultura de Banyoles, per parlar-me, a més a més del que necessita, tota la situació del monestir de Banyoles, que va ser un hospital de guerra.

A tots els ajuntaments per proporcionar-me la informació que els demanava, per contestar-me els correus i no ignorar-me.

A en Ricard Conesa i en Miquel Serrano per dedicar-me el seu temps.

A la Montse Rodeja per animar-me a fer el treball que volia fer i no el que representa que havia de fer.

Finalment, gràcies a en Gerard, perquè aquest treball no hauria estat possible sense la seva orientació.

ÍNDEX

SÍNTESI	3
AGRAÏMENTS	4
ÍNDEX	5
1.INTRODUCCIÓ	7
1.1. Motivació.....	7
1.2 Objectius.....	8
1.3 Metodologia.....	8
2. EL FRANQUISME	9
2.1. El franquisme a Catalunya.....	11
3. SIMBOLOGIA FRANQUISTA	17
3.1. Els diferents símbols públics.....	17
3.2 Simbologia franquista a Espanya.....	21
3.3 Simbologia franquista a les comarques de Girona.....	25
3.4 Regulacions per la retirada de la simbologia.....	26
3.5 Les dues parts envers la retirada dels símbols.....	27
4. CENS DE SIMBOLOGIA FRANQUISTA	30
4.1 Llei de la Memòria Històrica.....	32
PART PRÀCTICA	33
5. PUIGCERDÀ	35
5.1 Actualització del cens.....	35
5.2 Plans de retirada de la simbologia.....	36
6. RIPOLL	37
6.1 Actualització del cens.....	37
6.2 Plans de retirada de la simbologia.....	39
7. FIGUERES	40
7.1 Actualització del cens.....	40
7.2 Plans de retirada de la simbologia.....	42
8. OLOT	43
8.1 Actualització del cens.....	43
8.2 Plans de retirada de la simbologia.....	44
9. BANYOLES	45
9.1 Actualització del cens.....	45
9.2 Plans de retirada de la simbologia.....	46
10. GIRONA	48
10.1 Actualització del cens.....	48
10.2 Plans de retirada de la simbologia.....	49

11. LA BISBAL D'EMPORDÀ.....	50
11.1 Actualització del cens.....	50
11.2 Plans de retirada de la simbologia.....	50
12. SANTA COLOMA DE FARNERS.....	51
12.1 Actualització del cens.....	51
CONCLUSIONS.....	53
BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA.....	58
ANNEXOS.....	61
ANNEX 1: Entrevistes.....	61
ANNEX 2: Actualització del cens símbol per símbol.....	74

1.INTRODUCCIÓ

1.1. Motivació

Des que vaig decidir fer Batxillerat, sabia que m'enfrontava a un Treball de Recerca i tenia força clar que volia tractar un tema d'història. A quart d'ESO, el temari tractat em va semblar molt interessant i curiós. Els règims autoritaris, les guerres mundials i civil, entre d'altres, em van atraure molt i vaig decidir que el meu Treball de Recerca tractaria d'alguns d'aquests punts.

Després de donar-hi voltes, vaig veure que el Franquisme i la Guerra Civil Espanyola eren els temes més propers que tenim a Catalunya i a Banyoles. Se'm va fer complicat decidir entre els dos, però finalment em vaig decantar pel Franquisme, ja que és, en temps, més pròxim a l'actualitat.

La dictadura franquista va suposar una sèrie de canvis importants a Espanya tant en l'àmbit social, religiós, cultural, polític, geogràfic... Tenia alguns temes en ment, però un dia em van parlar sobre el Cens de Simbologia Franquista, el qual em va semblar molt atractiu. Me'l vaig mirar i vaig veure que, com a mínim jo, no era prou conscient de tota la simbologia que existeix. Això em va animar a centrar, finalment, el meu treball en la simbologia franquista als espais públics.

Llavors, va venir el dubte de si fer-ho a escala de Banyoles, de la comarca del Pla de l'Estany o, fins i tot pel que fa a la província de Girona. Vaig estar pensant en possibles hipòtesis i, després de moltes qüestions que m'intrigaven, la que em va semblar més interessant va ser la següent: "S'ha tractat de la mateixa manera la simbologia franquista als diferents municipis?". Per això vaig decidir que centraria el meu Treball de Recerca a escala de la província de Girona, per tal de poder fer un estudi una mica més ampli.

1.2 Objectius

- Posar en context la dictadura franquista a tota Espanya i llavors més específicament a Catalunya.
- Veure què és el Cens de Simbologia Franquista.
- Conèixer els diferents tipus de simbologia franquista i parlar dels més importants a escala d'Espanya.
- Veure les diferents polítiques pel que fa a la gestió o retirada d'aquests símbols.
- Veure els símbols catalogats a les capitals de comarca de la província de Girona al Cens del 2010
- Actualitzar el Cens respecte a les capitals de comarca de la província gironina, veure quins símbols públics s'han eliminat i quins segueixen encara vigents avui en dia.
- Parlar d'un futur, veure quines mesures es volen prendre amb aquesta simbologia.

1.3 Metodologia

Per fer la part teòrica d'aquest treball, em vaig informar a través de totes les fonts que tenia disponibles: pàgines web, llibres, testimonis de persones que havien viscut durant el règim franquista, etc. Recollits a la bibliografia

Per la part pràctica, el meu treball de camp va consistir, primer en anar a les diferents capitals de comarca que he escollit com a mostra per a resoldre la meva hipòtesi. Vaig passejar-me pels seus carrers en cerca dels símbols franquistes, i amb això, vaig actualitzar el cens de simbologia franquista creat el 2010. L'altra part va ser posar-me en contacte amb els ajuntaments corresponents, el que va suposar un gran esforç en fer-me veure perquè em contestessin. Quan finalment vaig aconseguir posar-me en contacte amb ells, amb algunes persones vaig fer reunions presencials, amb d'altres m'escrivia correus o vam fer trucada telefònica. Amb aquestes trobades vaig poder parlar sobre el futur dels símbols franquistes que són els nostres carrers, i a més a més, vaig poder veure també diferents punts de vista pel que fa als símbols.

2. EL FRANQUISME

Per entendre el Franquisme hem de veure què és un règim polític autoritari, ja que la dictadura seguia aquest model polític. La definició d'aquest mot és la següent: *1. m. Actitud de quien ejerce con exceso su autoridad o abusa de ella 2. m. Régimen o sistema político caracterizado por el exceso o abuso de autoridad.* ¹

La dictadura Franquista és posterior a la Guerra Civil Espanyola (1936-1939), que va ser l'enfrontament entre els règims feixistes, liderats pel general Francisco Franco, i les forces democràtiques i republicanes. Al principi, entre el juliol de 1936 i l'octubre de 1937 estaven força igualats pel que fa a territori, però les forces franquistes, a partir d'aquest moment, van anar avançant i guanyant seguidors, això, juntament amb la inferioritat de tropes republicanes, les ajudes exteriors desiguals i la desunió del bàndol republicà, van suposar la caiguda dels demòcrates.

Acabada la Guerra Civil, el dia 1 d'abril, amb el comunicat de Franco, aquest assumeix tots els càrrecs (el poder legislatiu, judicial i executiu) proclamant-se a si mateix Caudillo. Va començar amb la repressió dels perdedors, va prohibir la resta de partits polítics que no fossin la *Falange Española*, és a dir, el seu propi partit, fundat, en el seu moment, per José Antonio Primo de Rivera. També es va manar tancar totes les institucions republicanes que existeixen, per tal d'erradicar els valors que aquestes representaven.

Aquest règim autoritari va suposar un seguit de repressions polítiques, contra els demòcrates; socials, pels que estaven en contra de la dictadura i culturals, envers qualsevol expressió nacionalista. Les repressions podien dur-se a terme de diverses maneres. Fins i tot, existien lleis i tribunals que regulaven i organitzaven aquestes repressions. Als anys cinquanta es crea una altre llei que endureix els càstigs i, el 1963, surt una ordre per jutjar els delictes polítics.

¹ Informació extreta del *Diccionari digital de la RAE Autoritarismo* | definición. <https://dle.rae.es/autoritarismo>

Els càstigs podien ser els següents: tortures, judicis sense defensa, l'execució, els afusellaments, empresonaments, etc. Tot això com a representació i recordatori d poder que tenia el dictador sobre els ciutadans. També buscava crear por i respecte cap a la dictadura, perquè la gent fes el que ell volia. Fins i tot, existien lleis i tribunals que regulaven i organitzaven aquestes repressions. Als anys cinquanta es crea una altra llei que endureix els càstigs i, el 1963, surt una ordre per jutjar els delictes polítics.

D'altra banda, va implicar un adoctrinament social i polític, com el retorn de les dones a l'àmbit domèstic i la imposició de la religió en l'educació. Per veure un exemple d'aquesta doctrina, que ja rebien els nens des de petits, a sobre de la pissarra de les aules hi havia una creu religiosa i al costat d'aquesta una foto de Franco i una de José Antonio Primo de Rivera.

La dictadura va tenir el suport de l'exèrcit, del qual Francisco Franco n'era el *Generalísimo*², de l'església, que va donar el suport ideològic al règim i va encarregar-se de l'educació i dels falangistes o tradicionals, que recolzaven la ideologia del dictador.

La majoria de la gent es mostrava a favor del règim o passiva, no deia res i seguia les ordres, per tal de poder seguir amb la seva vida d'una manera mitjanament normal, però hi havia una petita part de la població que mostrava oposició com els Maquis o les oposicions terroristes com eren la GRAPO, la FRAP i la ETA, famosos pels seus atemptats i les morts que van provocar.

En l'àmbit econòmic, a partir dels anys cinquanta, el dictador imposà l'autarquia³. Això va produir una crisi, donades les circumstàncies, es va establir un racionament d'aliments. S'anomenava *Cartilla de racionamiento*, que bàsicament es tractava d'assignar un nombre d'aliments per família depenent del nombre de persones que

² Generalísimo: És el terme que suposa un rang militar superior a tots els altres. Aquest rang ha set atorgat en temps històrics a comandants d'exèrcits o de forces armades.

³ Autarquia: Anomenada a la organització política i econòmica que vol ser autosuficient en quan els recursos i que no té cap entrada de mercaderies de països exteriors.

eren. A partir d'això va aparèixer l'estraperlo, un mercat negre d'aliments. No obstant això, aquest mercat va comportar un enriquiment d'alguns sectors socials, ja que els que venien coses, es van enriquir molt ràpidament.

Als anys seixanta, s'imposà l'obertura en comptes de l'autarquia, i això comportà una millora en l'economia del país, pel fet que Europa en aquell moment, estava creixent molt en l'àmbit econòmic.

Francisco Franco, l'any 1969 nomena a Juan Carlos I el seu successor, el 1973 estava ja molt malalt i nomena segon successor a Carrero Blanco, el qual va ser assassinat per l'ETA aquell mateix any. El dictador mor el 20 de novembre de 1975 pensant que ho deixava tot preparat perquè el règim autoritari continués funcionant, tot i que no va anar com ell pensava, ja que va arribar el període de transició, on tota la dictadura es va anar dissolent a poc a poc, fins a quedar un estat amb una monarquia parlamentària.

2.1. El franquisme a Catalunya

Catalunya va ser un dels llocs on més es van notar les repressions imposades pel dictador, sobretot també les imposades als republicans. Van abolir tota mena d'identitat catalana imposant un nacionalisme espanyol unitari⁴.

Va haver-hi un intent de genocidi cultural ⁵ envers Catalunya. Franco va suprimir totes les institucions republicanes i catalanes, com era la Generalitat o la Universitat Autònoma de Barcelona, va prohibir i perseguir l'ús de la llengua catalana en un espai públic, també va erradicar les senyeres dels carrers i, fins i tot, es va prohibir ballar sardanes. En l'àmbit d'espai públic va arribar a canviar els noms de les places i els carrers.

⁴ Nacionalisme espanyol unitari: creença en la unitat d'Espanya de totes les seves comunitats autònomes i defensa la identitat espanyola.

⁵ Genocidi cultural: Intent d'eliminació de la cultura pertanyent a un grup de gent.

Un exemple de les repressions cap als catalans és el Camp de la Bota, en els seus orígens era un camp de tir, quan les tropes franquistes van arribar a Barcelona, es va utilitzar com a camp d'execucions, ja que estava allunyat de la ciutat i era menys accessible per la gent del poble. Els condemnats eren empresonats en aquest camp, i molts d'ells acabaren afusellats, tot i que no ho sabien fins al mateix dia de la seva mort. Hi ha 1.706 persones que consten com a afusellades en aquest camp.

F. Franco, també va impulsar un odi envers els catalans molt exagerat, hi van haver moltes situacions on els catalans quedaven degradats de totes les maneres possibles, per persones que recolzaven el règim franquista. Es va arribar a considerar el sentiment de català una malaltia ⁶.

En l'àmbit familiar, molts llinatges quedaren separats per les fronteres del que era de Franco i el que era republicà, durant la Guerra Civil, molts germans no es van tornar a veure, ja que un acabava a una fossa comuna, inidentificable.

Però tot i les repressions aplicades, alguns grups de catalans es van reivindicar en contra dels pensaments del dictador. Com els fets del Palau de la Música, l'any 1960, on es va cantar "la senyera" davant els ministres de Franco.

Va haver-hi moltes oposicions al règim com va ser la campanya contra el director de "La Vanguardia" (juliol del 1959) ; la formulació de les comissions obreres, la Caputxinada (del 9 - 11 de març de 1966) entre altres reivindicacions, com les dels capellans queixant-se de les repressions franquistes (11 de maig de 1966) i la campanya demanant bisbes catalans (febrer del 1966).

Finalment, quan va morir Franco, Catalunya va anar recuperant la seva identitat, les seves institucions i bàsicament, els seus drets a mesura que anava avançant el període de la transició.

⁶ Informació extreta de Viquipèdia Franquisme a catalunya.
https://ca.wikipedia.org/wiki/Franquisme_a_Catalunya

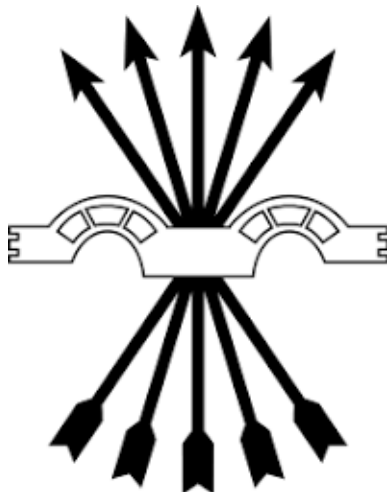
3. SIMBOLOGIA FRANQUISTA

La simbologia franquista són els diversos símbols que van ser utilitzats durant la dictadura per identificar els diferents edificis, persones, entitats, entre altres, que donaven suport al règim. Es van començar a col·locar al final de la Guerra Civil i durant tota la dictadura es van continuar posant, alguns han estat retirats mentre que d'altres, segueixen encara vigents avui, a causa de un debat social o perquè encara no s'ha actuat cap a ells.

Quan parlem de simbologia franquista, tenim els símbols físics, però també cal tenir en compte que hi ha símbols que no són físics com són els textos, els lemes, etc. En aquest treball em centro en els símbols físics, més concretament en els públics. Ja que de físics n'hi havia que estaven als carrers, visibles per a tothom i altres que eren privats i que estaven dins la propietat d'una persona.

A més a més dels símbols públics, per un més fàcil enteniment cal aclarir aquestes imatges, que es troben en els tipus de símbols que nomenaré més endavant.

El jou i les fletxes

Imatge 1: Jou i les fletxes *Simbologia del franquisme*. (14 març 2022). Viquipèdia Enciclopedia lliure. https://ca.wikipedia.org/wiki/Simbologia_del_franquisme

El símbol del jou i les fletxes prové dels Reis Catòlics, que el van utilitzar com emblema del seu regnat. El feix és molt fort, i les fletxes es deia que sense el jou, poden trencar-se molt fàcilment, però que unides eren molt fortes.

Franco fa servir aquest símbol per representar una forma de govern forta, que no es doblega i que la unitat del poble espanyol fa la força, com si els espanyols fossin les fletxes i el govern, el país en si, el jou.

Àguila franquista

Imatge 2: àguila franquista *Simbologia del franquisme*. (14 març 2022). Viquipèdia Enciclopedia lliure. https://ca.wikipedia.org/wiki/Simbologia_del_franquisme

L'origen de l'àguila a la bandera espanyola, no ve del dictador Francisco Franco. Té origen en la Reina Isabel, que era molt catòlica. En llegir part dels Evangelis, va incloure l'àguila de Sant Joan, a la seva heràldica personal, amb el temps, arribà a la bandera espanyola, ja que representa poder i respecte.

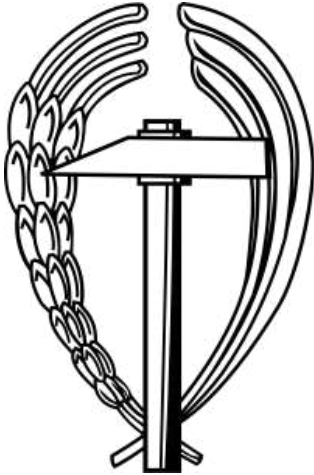
Victor

Imatge 3: Símbol de Victor *Simbologia del franquisme*. (14 març 2022). Viquipèdia Enciclopedia lliure. https://ca.wikipedia.org/wiki/Simbologia_del_franquisme

Prové de l'Imperi Romà, més específicament del crismó, que és la tècnica de posar les lletres de la paraula d'una manera abstracta. Va anar canviant els seus significats fins a arribar a ser el símbol de víctor o símbol de la victòria en honor a la victòria del general a la Guerra Civil.

CNS, Ordre Sindical Espanyola

Imatge 4: Símbol de l'Ordre sindical Espanyola, Sindicato *Vertical*. (s.d). Wikiwand. Recuperat el 15 de setembre de 2022, https://www.wikiwand.com/es/Sindicato_Vertical

Durant la dictadura franquista, va ser l'únic sindicat que estava permès i tenia petits sindicats, és a dir, hi havia departaments a dins del sindicat. Es posava a les plaques d'habitatge que aquest sindicat impulsava.

Escut personal de Franco

Imatge 5: Escut de Franco. *Simbologia del franquisme*. (14 març 2022).
Viquipèdia Enciclopèdia lliure
https://ca.wikipedia.org/wiki/Simbologia_del_franquisme

Franco va utilitzar aquest escut durant tot el règim com a escut personal. Consta de dos dracs enfrontats, hi ha dues columnes d'Hèrcules amb una corona del rei i una de la reina. Fora l'escut es pot veure també una altra corona.

La obra sindical del hogar

Imatge 6: Símbol de la Obra Sindical del Hogar. (juny del 2010).

https://memoria.gencat.cat/web/.content/00_banc_memoria_democratica/fons/cens_simbologia_franquista/CSF_Resultats-del-CSF-de-Catalunya.pdf

La " Obra Sindical del Hogar" va ser un organisme, col·laborador amb l'"Instituto Nacional de la Vivienda". Estava adscrita a l'Ordre Sindical Espanyols.

3. SIMBOLOGIA FRANQUISTA

3.1. Els diferents símbols públics

Hi ha una tipologia molt diversa de simbologia franquista, però amb l'estudi que es va fer, la van dividir en 12 grans grups amb petits grups dins seu, les tipologies són les següents:

1. Plaques d'habitatge

Les plaques d'habitatge són la simbologia més freqüent als espais públics, es van col·locar als edificis construïts pel Ministerio de la Vivienda. Dins aquest grup també es poden incloure les plaques col·locades en els edificis promoguts per l'Obra Sindical del Hogar i, fins i tot, les del Ministerio del Trabajo.

Imatge 7: Placa habitatge del Ministerio de la Vivienda. Elaboració pròpia.

Imatge 8: Placa d'habitatge. Elaboració pròpia.

2. Altres plaques i rètols

Consten com a altres plaques i rètols aquells que no són plaques d'habitatge ni retolacions de carrer. Aquestes plaques solien estar dedicades a una persona la qual representava, normalment, una institució. Solen tenir inscripcions en memòria de la persona i algunes tenen un jou o les fletxes.

Imatge 9: Placa marmol, d'una església. Extret del cens de simbologia franquista.

3. Retolació de carrers

Són aquells rètols, que es troben a les façanes dels edificis, que donen nom a un carrer.

Imatge 10: Retolació de carrer. Elaboració pròpia

4. Monuments

Són totes les obres que tenen un caire arquitectònic. S'han de diferenciar de les creus, ja que molts monuments la porten inclosa, però no se'ls considera dins el grup d'aquestes, ja que no és el seu major significat.

Imatge 11: Monument. Elaboració pròpia.

5. Tombes i làpides

Són els símbols que tenen un fons funerari, com són les tombes o les làpides.

Imatge 12: Làpida. (juny 2010)

https://memoria.gencat.cat/web/.content/00_

[banc_memoria_democratica/fons/censsimbologia_franquista/CSF_Resultats-del-CSF-de_Catalunya.pdf](https://memoria.gencat.cat/web/.content/00_banc_memoria_democratica/fons/cens_simbologia_franquista/CSF_Resultats-del-CSF-de-Catalunya.pdf)

6. Creus

Com dit anteriorment, cal diferenciar aquest grup amb els monuments. Les creus són aquells monuments que el seu màxim representant és la creu, pot incloure alguna inscripció a la base o a la estructura.

Imatge 13: Creu franquista amb pintades. Elaboració pròpia.

7. Grafitis i rètols pintats

Inscripcions o símbols que estan directament pintats a la paret o a les façanes. Es van fer amb la finalitat de fer propaganda del règim.

Imatge 14: Grafit amb la cara de Franco

https://memoria.gencat.cat/web/.content/00_banc_memoria_democratica/fons/cens_simbologia_franquista/CSF_Resultats-del-CSF-de-Catalunya.pdf

8. Relleus, gravats i inscripcions.

Solen ser fetes a sobre d'una pedra. Són els símbols, com el jou i les fletxes, picats a sobre d'una superfície dura, de manera que no es poden retirar tan fàcilment com les plaques.

Imatge 15: Gravats àguila. Elaboració pròpia.

Imatge 16: Gravats jou i les fletxes. Elaboració pròpia

9. Retolació de grup d'habitatges

Són les plaques que anuncien el nom d'un grup d'habitatges i sol haver-hi el nom del grup promotor dels habitatges i la quantitat d'edificis es van construir.

Imatge 17: Retolació de grup d'habitatges. Elaboració pròpia.

10. Forja

Elements de ferro, que formen part de les reixes de les finestres o que estan a les baranes dels balcons.

Imatge 18: Forja a una porta amb el símbol de la Obra Sindical del Hogar.

https://memoria.gencat.cat/web/conten/00_banc_memoria_democratica/fons/cens_simbologia_franquista/CSF_Resultats-del-CSF-de-Catalunya.pdf

11. Paviment

Escrits o gravats a terra. Només se n'ha trobat un a Olesa de Montserrat i és un mosaic que ocupa tot el terra de la capella del cementiri.

Imatge 19: *Mosaic de Olesa de Montserrat*. (juny del 2010).
https://memoria.gencat.cat/web/.content/00_banc_memoria_democratica/fons/cens_simbologia_franquista/CSF_Resultats-del-CSF-de-Catalunya.pdf

12. Vitralls

També, només se n'ha enregistrat un a Sant Feliu del Llobregat, a la catedral de Sant Llorenç. Es tracta de l'escut d'Espanya amb la imatge de l'àguila.

Imatge 20: Vitrall de la Catedral de Sant Llorenç. Extret del cens de simbologia franquista (juny del 2010).
https://memoria.gencat.cat/web/.content/00_banc_memoria_democratica/fons/cens_simbologia_franquista/CSF_Resultats-del-CSF-de-Catalunya.pdf

3.2 Simbologia franquista a Espanya

Quan parlem de simbologia franquista sense haver fet una cerca d'informació abans, segurament el primer que ens ve al cap són els monuments com El Valle de los Caídos, o el monument commemoratiu a la Batalla de l'Ebre.

Tot i la Llei de la Memòria Històrica, hi ha encara molts d'aquests monuments vigents avui en dia, commemorant tot el temps de la dictadura.

Alguns dels símbols i monuments més importants a destacar que hi ha a Espanya, per tot el significat que tenen i la seva importància històrica, són aquests:

El Valle de los Caídos

El Valle de los Caídos és un monument funerari del Franquisme. El monument, d'uns 30.000 metres quadrats consta amb una basílica de 262 metres excavada a la roca, amb una abadia i un "cuartel". A part, també té un lloc per viure-hi, una escolania i una biblioteca.

Franco va ordenar la seva construcció el mateix dia que va acabar la Guerra Civil. Fins a l'any 2019, hi havia les seves restes fúnebres, juntament amb les de José Antonio Primo de Rivera i les de 40.000 persones d'ambdós bàndols.

Va ser construït per obrers i pels presoners del bàndol republicà, als quals van dir que si treballaven allà, podrien arribar a ser lliures o que arribarien a reduir les seves penes.

Actualment, hi ha un debat sobre què fer amb aquest monument. El president Pedro Sánchez va parlar d'un canvi de nom d'aquest símbol un cop retirades les restes del dictador i del fundador de La Falange. Es parlava d'un Valle de Cuelgamuros d'acord amb la Llei de la Memòria Democràtica.

Imatge
Valle de

21: El

Cuelgamuros. Extret de Cadena Ser (11 febrer 2015).

https://cadenaser.com/ser/2015/02/11/album/1423676472_686767.html

Monument en commemoració a la Batalla de l'Ebre

Aquest monument forjat de ferro, d'uns 45 metres d'altura, es troba al riu Ebre, a l'altura de Tortosa. És una commemoració als morts durant la batalla de l'Ebre, duta a terme durant la Guerra Civil.

Actualment, no hi ha cap administració responsable ni del seu manteniment ni de la seva retirada. L'única actuació fet en aquest monument, va estar fa uns trenta anys i va ser quan van retirar els elements que més representaven el franquisme, com la inscripció "Víctor".

Hi ha hagut diversos referèndums per eliminar aquest monument, però tots van ser impeditos per partits polítics com la CiU i el PP.

Imatge 22: Monument en commemoració a la Batalla de l'Ebre. Extret de Cadena Ser(11 febrer 2015).

https://cadenaser.com/ser/2015/02/11/album/1423676472_686767.html

El Monument a la Victòria

Inicialment conegut com a "Monument a Franco" i canviat de nom l'any 2011 amb el nom actual.

El monument representa un àngel volant amb les ales esteses, representa l'avió amb el qual va sortir el dictador, fet desencadenant de la Guerra Civil. Sobre l'esquena d'aquest àngel hi ha un home, que representa Franco, el qual té una espasa que apunta cap avall, en forma de creu cristiana, en representació a la força de l'església. Al seu darrere hi ha un mur de 9 pilars dels quals surt aigua, representant el mar.

A causa de l'atemptat terrorista d'els GRAPO el 1976, una part del monument va quedar destruït, però encara en queda l'estructura.

Imatge 23: Monumento a la Victoria Extret de Cadena Ser(11 febrer 2015).
https://cadenaser.com/ser/2015/02/11/album/1423676472_686767.html

3.3 Simbologia franquista a les comarques de Girona

A la província gironina la major part de simbologia són plaques d'habitatge, ja que analitzar tota la simbologia franquista a les comarques és molt llarg, em centraré en les capitals de comarca, pel fet que té a veure amb el marc pràctic del treball.

Citaré les simbologies documentades al Cens de Simbologia Franquista del 2010 a cada poble o ciutat capital de comarca. Per mantenir un ordre parlarem les comarques de nord a sud.

CERDANYA, Puigcerdà

A Puigcerdà hi havia 5 símbols, dels quals tots eren plaques d'habitatge. És el que menys simbologia tenia. Al cens no hi ha imatges documentades d'aquesta.

RIPOLLÈS, Ripoll

A Ripoll tenim més varietat de simbologia. Compta amb una creu, en honor als caiguts de Ripoll, està disposada en un marge de carretera. També té un monument, disposat també a un marge de carretera i amb la següent inscripció: "...caído por Dios, la patria y la tradición. Asesinado por los marxistas.". D'altra banda, té un relleu a un pont i finalment, té unes 26 plaques d'habitatge.

ALT EMPORDÀ, Figueres

A Figueres podem trobar 8 retolacions de carrers i una retolació del "Grupo de la Vivienda". Llavors, hi ha 124 plaques d'habitatge.

LA GARROTXA, Olot

A Olot podem trobar una creu al Prat del Trial, amb l'escut i amb un gravat que conté paraules com "caídos" i "mártires" amb el gravat de "Olot a sus caídos por Dios y por España. Hi ha 71 plaques d'habitatge.

PLA DE L'ESTANY, Banyoles

A Banyoles trobem un monument al cementiri i 10 retolacions de carrer, a part de les 191 plaques d'habitatge.

GIRONA, Girona

A Girona hi ha 2 monuments, un d'ells al cementiri i l'altre es troba al magatzem municipal, també hi ha dos gravats, al pont de l'aigua i al mercat municipal. Podem veure un rètol del "Grupo de la Vivienda" i consta amb dues làpides al cementiri, a part de les 188 plaques d'habitatge.

BAIX EMPORDÀ, La Bisbal d'Empordà

La Bisbal té una tomba al cementiri amb la inscripció següent: "Glorioso Ejército Nacional caídos por Dios y por España Presentes" i conta només amb una placa d'habitatge .

LA SELVA, Santa Coloma de Farners

Santa Coloma de Farners compta amb 22 plaques d'habitatge únicament.

3.4 Regulacions per la retirada de la simbologia

El cens de Simbologia Franquista, a més a més de documentar tots els símbols que es van executar durant el règim franquista, ens parla també d'uns aspectes que cal destacar en relació amb la retirada de la simbologia.

La llei que tracta aquest tema és la 'Ley 52/2007, de 26 de diciembre, por la que se reconocen y amplían derechos y se establecen medidas en favor de quienes padecieron persecución o violencia durante la guerra civil y la dictadura'

Parla de la càrrega moral que tenen aquests símbols, fa referència a la seva retirada i un dels seus apartats també són parèntesis a valorar quan es vol retirar la simbologia. Es parla de la simbologia privada, és a dir, la que cada persona té a l'interior del seu habitatge, aquesta no pot ser retirada a la força, ja que no és de propietat pública.

Amb els símbols que estan a l'abast de tothom, es considera que no es poden retirar quan poden afectar a l'estructura d'un edifici o bé quan tenen un valor artístic important. D'aquest últim punt, es parla de l'opció de què sigui retirada, portada i exposada en un museu on no perdi el seu esperit artístic.

Tot i això, aquesta llei, deixa la retirada de la simbologia com a una opció a considerar per a cada poble i ciutat que tingui aquests monuments, plaques, etc.

3.5 Les dues parts envers la retirada dels símbols

Hi ha diversos posicionaments envers la retirada de la simbologia franquista. Tot i l'existència de la Llei de la Memòria Històrica, en algunes figures encara hi ha debat de si haurien de ser retirats o no.

D'una banda, hi ha persones que creuen que la simbologia és un record de la història d'Espanya, encara que representi uns quaranta anys de repressió i de dictadura. Pensen que continua sent història i que el règim és el que ens ha portat a l'Espanya que tenim actualment. Mentre que d'altres creuen que és una ofensa per totes aquelles persones que van perdre gent durant la Guerra Civil i la dictadura, per qui va patir fortes repressions i, pels qui van haver de canviar el seu estil de vida sense poder dir o fer el que creien convenient. Aquests segons posen com a exemple Alemanya envers la simbologia nazi.

El debat, sobretot, se centra en els grans monuments, com el de Tortosa, que en Miquel Serrano descriu com el cas més complex en la retirada de simbologia de Catalunya.⁷ El president del PP a Tortosa va dir el següent: "Es como si ahora mismo en París decidieran tirar el Arco del Triunfo porque al fin y al cabo es un homenaje al espíritu sanguinario del imperialismo napoleónico. Pero al igual que sucede con el monumento en Tortosa, ya han pasado bastantes años y aquel significado que tuvo en su origen, ahora es otro" El que va dir és un exemple de les persones que estan en la primera posició, en defensa de la conservació dels símbols. D'altra banda, hi ha polítics que creuen que aquests símbols han de ser retirats com més aviat millor dels carrers. Actualment, es desconeix encara el futur d'aquest símbol, està en mans de la justícia. Hi intervenen, també, algunes associacions, com la Comissió per la Retirada de Símbols Franquistes a Tortosa i el Col·lectiu per a la Reinterpretació del Monument de la Batalla de l'Ebre. Tot això dificulta avançar en la retirada o la reinterpretació del monument, tenint en compte també la proposta que va fer l'EUROM fa uns mesos de reinterpretar el símbol.

En l'àmbit dels historiadors, hi ha un debat de si s'hauria de retirar tot o si, en canvi, hauríem de tornar uns símbols franquistes en un símbol pedagògic, que simplement, ens mostri la història del nostre país, és a dir, proposen treure-li el caire franquista i dictatorial, per tornar-lo en una figura que serveixi com a ensenyança del passat. Alguns, diuen també, que cal debatre cada cas particular dels símbols abans de la seva retirada tot i que existeixi la llei de la Memòria Històrica, ja que cada símbol és un món i no es poden tractar tampoc, tots per igual. Es defensa també considerar els diferents tipus de maneres diferents, per exemple, les plaques d'habitatge o les retolacions de carrer, les quals són molt més habituals, com un tipus de símbols, d'altra banda, els més especials i característics, com són els relleus, els monuments les creus... tractar-les de manera particular, tenint en compte la importància i el valor d'aquests. En aquest tipus de símbols, es decanten més cap a mantenir i explicar les figures, deixar constància de per què està allà, la seva funció. El debat comença quan en alguns símbols, uns consideren que ha d'estar retirat i d'altres creuen en la modificació, resignificació.

⁷ Serrano, Miquel, entrevista a annexos.

Per exemple, en Miquel Serrano, historiador i conservador, creu que s'haurien de retirar tots els símbols i, a més a més de la seva documentació, s'hauria de veure si cal conservar-los en un museu o en els magatzems municipals, tenint en compte el seu caire artístic, històric i el seu context cultural. Diu això, ja que hi ha alguns símbols que són únics o que són destacables. Defensa que aquestes actuacions es portarien a terme seguint la normativa i la Llei de la Memòria Històrica, amb excepcions en els monuments més visibles o amb impactes més significatius a l'espai públic, també amb els monuments que són al paisatge urbà, els quals puguin, també oferir una oportunitat d'explicar alguna cosa del franquisme.

4. CENS DE SIMBOLOGIA FRANQUISTA

El cens de simbologia franquista és un recull de representacions físiques i públiques de la dictadura. Aquest projecte es va iniciar l'any 2005 i no va publicar-se, com el que coneixem ara, fins al juny de 2010, passant, durant aquest període de temps, per diferents etapes.

La primera etapa va ser l'estudi de simbologia franquista que es va fer a Barcelona el març del 2005. Van estudiar els diferents símbols i edificis que es van construir durant la dictadura i que encara eren vigents al moment.

Després de Barcelona, va seguir Lleida, amb l'ajuda de la Universitat de Lleida i ADIGSA. Van dur a terme una recerca historiogràfica i també social a la província, que estudiava les promocions públiques heretades del franquisme i la simbologia que perdurava.

La tercera etapa, va estar la revisió i actualització de la primera. Es va efectuar el 2008. Aquesta revisió va ser encarregada pel mateix Institut de Paisatge Urbà i la Qualitat de vida de l'Ajuntament de Barcelona.

L'última etapa, va ser publicada el 2010. És un recull de la simbologia franquista a escala de tot Catalunya i document sobre el qual, treballaré. Documenta tota la simbologia d'una manera específica, però clara i entenedora, perquè qualsevol persona que estigui interessada en el tema, arribi a entendre el cens.

A part de tota la documentació detallada dels símbols, una de les parts més importants del cens és la seva introducció i objectius, que inclouen la part del context legal i la Llei de la Memòria Històrica.

La finalitat general del cens del 2010 va ser, a través d'un treball de camp, identificar, localitzar i catalogar els símbols franquistes que encara restaven a les vies públiques de Catalunya. Es buscava tenir un mapa, amb els símbols, per tal que les administracions, com serien els ajuntaments, tinguessin l'opció d'escollir el futur dels símbols, si eren eliminats, si es conservaven o si, en canvi, se senyalitzaven.

Als propòsits hi ha un punt on parlen de l'abast territorial del cens. No van fer tots els pobles i ciutats de Catalunya, sinó que van estudiar una mostra de 185 municipis, es van estudiar els pobles de més de 10.000 habitants per tal de tenir també una mostra demogràfica justa, la qual en total, representava aproximadament el 80% total de la població de Catalunya. Un altre punt és la naturalesa de l'espai, on parlen d'on es farà aquest estudi, defineixen que és l'espai públic, per tal d'entendre que són aquells als que no hi ha un accés restringit. L'apartat de la naturalesa d'elements d'estudi ens fa entendre que no s'estudia una època, sinó una ideologia, per això es busquen els elements franquistes i falangistes.

Hi ha un apartat que parla de la metodologia, on divideix el treball en dues bandes, en una documentació anterior i simultània i per altre costat, el cens final, el del 2010, que va passar per quatre fases. Una de documentació inicial, del que va ser el règim a Catalunya, identificar els edificis que va construir el CNS, de la ideologia del règim, entre altres coses, també van parlar amb arxius comarcals, amb museus i amb les àrees de cultura dels ajuntaments i llavors les dues fases de treball de camp amb la documentació dels diferents símbols.

A les pàgines finals, després de tota la documentació, conclou, amb unes reflexions finals, que aquest treball, deixant de banda la ideologia, ha estat creat com a eina de consulta dels símbols franquistes. Parla també de la dificultat de tractar un tema històric tan recent, ja que hi ha gent que ho ha viscut i que, per exemple, amb el franquisme, troba que els símbols impedeixen avançar en la història del nostre país, tot i que, a ull de molts ciutadans, aquestes figures no hi són, ja que no tenen coneixement de la seva existència, com de les plaques d'habitatge.

4.1 Llei de la Memòria Històrica

Per entendre aquest cens, cal nomenar la Llei 52/2007, la qual parla sobre l'ampliació de drets i l'establiment de les mesures favor dels que patien persecució o violència durant la Guerra Civil i la dictadura. Promou la reparació moral de la memòria familiar i personal.

La Llei de la Memòria Històrica és una llei encara avui vigent i, que es renova constantment. Però l'article que afecta el cens, és el número 15 que diu el següent:

“1. Las Administraciones públicas, en el ejercicio de sus competencias, tomarán las medidas oportunas para la retirada de escudos, insignias, placas y otros objetos o menciones conmemorativas de exaltación, personal o colectiva, de la sublevación militar, de la Guerra Civil y de la represión de la Dictadura. Entre estas medidas podrá incluirse la retirada de subvenciones o ayudas públicas.

2. Lo previsto en el apartado anterior no será de aplicación cuando las menciones sean de estricto recuerdo privado, sin exaltación de los enfrentados, o cuando concurren razones artísticas, arquitectónicas o artístico-religiosas protegidas por la ley.

3. El Gobierno colaborará con las Comunidades Autónomas y las Entidades Locales en la elaboración de un catálogo de vestigios relativos a la Guerra Civil y la Dictadura a los efectos previstos en el apartado anterior.

4. Las Administraciones públicas podrán retirar subvenciones o ayudas a los propietarios privados que no actúen del modo previsto en el apartado 1 de este artículo.” parla sobre la retirada dels símbols franquistes i altres manifestacions relacionades amb el franquisme, ja que són considerades una ofensa per a les víctimes de la dictadura i també, contra qualsevol societat democràtica i estat de dret. Un subapartat especifica, però, que no es retirarà simbologia privada, i tampoc quan la retirada pot perjudicar alguna raó artística, arquitectònica o artístic-religiosa, que estigui protegida per la llei.

A partir d'aquesta llei, la Direcció General de la Memòria Democràtica de la Generalitat de Catalunya, va proposar l'elaboració del cens de simbologia i iconografia franquista encara restant a l'espai públic.

PART PRÀCTICA

Per poder confirmar la pregunta que vaig plantejar al principi del treball, cal a part d'una prèvia informació del tema, una part pràctica per tal de poder confirmar o desmentir la hipòtesi que és la següent: No s'ha tractat de la mateixa manera la simbologia franquista als diferents pobles i ciutats de les comarques de Girona.

La part pràctica del meu treball, es tracta d'actualitzar el cens de simbologia franquista. Per fer el buidatge he fet uns mapes per tal de fer més visual els símbols, quins encara hi són, els que s'han modificat i els que han retirat. D'altra banda, també tracto el tema de plans de retirada que existeixen avui en dia i, si és el cas, de futurs plans per eliminar o modificar els símbols dels diferents pobles i ciutats de la província gironina, per aquesta segona part, he parlat amb els ajuntaments corresponents a cada punt que he tractat, han estat els que m'han proporcionat tota la informació que he necessitat.

Abans de començar amb totes les actualitzacions poble per poble, és necessari, per entendre millor els mapes on hi ha el buidatge de la informació, fer una llegenda prèvia dels colors i les diferenciacions entre els símbols, per tal de fer més fàcil la lectura d'aquests.

Per diferenciar l'estat dels símbols tenim els següents colors:

- Pels símbols que encara hi són
- Pels símbols que han estat retirats
- Pels símbols que han modificat

Per diferenciar els diferents tipus de símbols, he escollit diverses icones que són:

- Per les plaques d'habitatge
- Per les làpides
- Per les creus

- Pels gravats
- Per les retolacions del “Grupo de la Vivienda”
- Pels monuments
- Per les retolacions de carrer

Tots aquests símbols són al mapa on s’ha fet tota la georeferenciació d’aquestes figures, per tal de diferenciar-les d’una manera més fàcil i clara.

5. PUIGCERDÀ

5.1 Actualització del cens

Després de mirar quina simbologia constava a Puigcerdà al Cens de Simbologia Franquista del 2010, per poder fer la comparació, vaig veure que fer un mapa era la manera més clara de veure la diferenciació.

Pel que constava, hi havia 5 plaques d'habitatge a Puigcerdà quan es va fer el cens, per tant, vaig anar a veure cadascun d'aquests símbols per determinar el seu estat actual, si encara seguien allà o si s'havien retirat.

Imatge 24: Geolocalització de la simbologia a Puigcerdà. Elaboració pròpia.
<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1nwZyxPyS-clMK3fHAPXSmm3ZK2GoZDw&ll=42.263232378508725%2C2.9568103538552792&z=14>

Vaig poder veure que actualment no es conserva cap dels símbols que havien existit anteriorment a la capital de comarca de la Cerdanya.

5.2 Plans de retirada de la simbologia

L'Enric Quílez Castro, president del grup de recerca de la Cerdanya em va dir que a simbologia franquista a Puigcerdà va ser retirada durant els governs d'ERC de Francesc Rosell i Joan Carretero, tot això va passar entre el 1999 i el 2006.

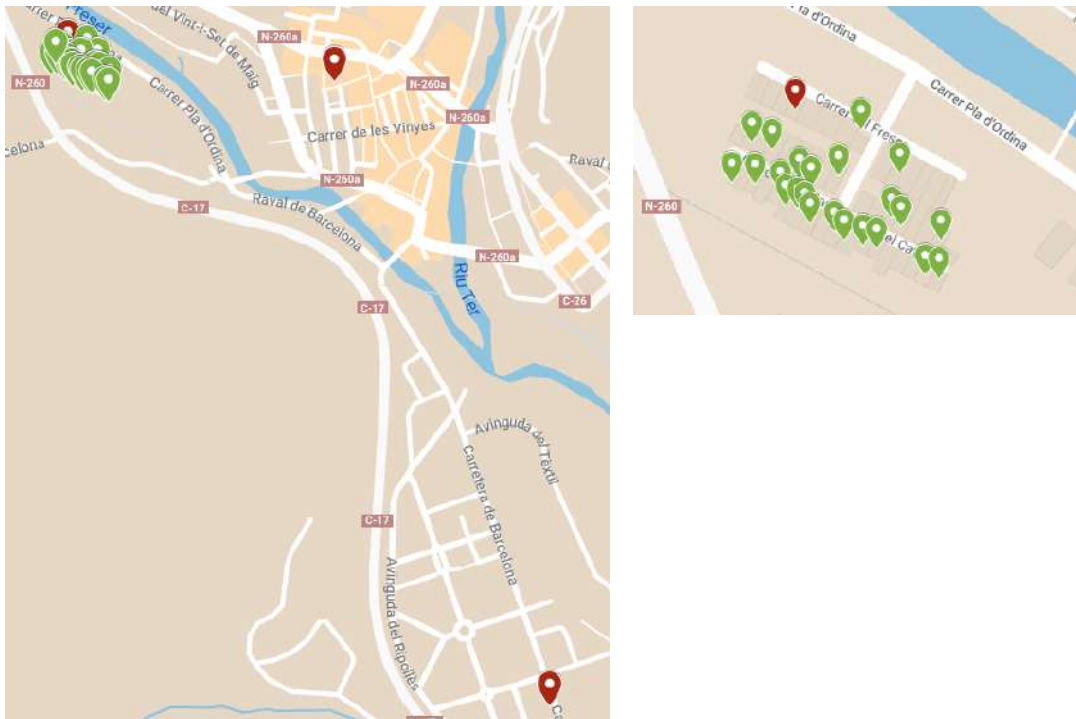
L'únic que queda, és una creu dins el campanar, que va ser instal·lada durant la Guerra Civil, però que no té cap símbol i/o inscripció que l'associï amb el règim franquista.

Per tant, hores d'ara no té cap projecte obert per retirar simbologia.

6. RIPOLL

6.1 Actualització del cens

Al cens del 2010 constaven 29 símbols a Ripoll, tres dels quals no eren plaques d'habitatge, per la qual cosa vaig sentir molta curiositat de veure una cosa diferent. Després d'un dia d'anar documentant els símbols que cara quedaven a Ripoll, vaig poder veure que hi havia una zona on encara es conservaven tots.

Imatge 25: Georeferenciació dels símbols a Ripoll. Elaboració pròpia.

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1nwZyxPyS-cLMK3fHAPXSmm3ZK2GoZDw&ll=42.263232378508725%2C2.9568103538552792&z=14>

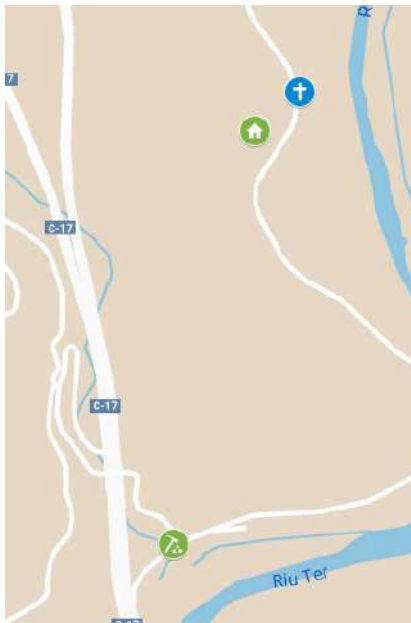
Això és pel que fa a les plaques d'habitatge, de 26 que hi havia, encara se'n conserven 23. Una de les quals és l'única que he vist en aquest treball i em sembla interessant destacar-la, ja que no és tan comú com les altres.

Imatge 26: Placa d'habitatge Ripoll. Elaboració pròpia.

Els altres símbols que hi ha, estan en una carretera una mica apartada i no estan tan a l'abast dels ciutadans de Ripoll.

Es tracta d'una creu, un monument i un gravat, els quals encara perduren, però de la creu només es conserva la base.

Imatge 27: Georeferenciació símbols a Ripoll. Elaboració pròpia.

El monument es conserva en perfectes condicions, tot i que està una mica endinsat al bosc.

Imatge 28: Monument de Ripoll. Elaboració pròpia.

De la creu només es conserva la base.

Imatge 29: Base creu franquista de Ripoll. Elaboració pròpia.

Al pont on comença la carretera on es troben els símbols anteriors hi ha un gravat encara visible, tot i que a l'altre costat hi ha una pedra semblant on es pot arribar a veure algun gravat, tot i que no es pot identificar que fos un símbol franquista.

Imatge 30: Gravat a Ripoll. Elaboració pròpia.

6.2 Plans de retirada de la simbologia

Adrià Brull em va explicar que a Ripoll es van retirar les plaques de metall del “Ministerio de la vivienda”.

La creu, el gravat i el monument, no els han retirat, ja que estan situats en una carretera poc transitada a les afores de Ripoll, i a més a més són complicats de veure i identificar, el monument està una mica endinsat al bosc, des de la carretera és impossible veure'l, i d'aquests tres símbols, és el més fàcil d'identificar com a franquista, ja que la creu ha quedat tapada per matolls.

7. FIGUERES

7.1 Actualització del cens

A la ciutat de Figueres, segons el cens del Memorial Democràtic, hi havia 133 símbols en total. Vuit dels quals eren retolacions de carrer, un era una retolació del “Grupo de la vivienda” i la resta plaques d’habitatge.

Després de passejar-me gran part de Figueres i anar actualitzant cada símbol, podria dir que actualment no hi ha cap retolació de carrer, que la retolació del “Grupo de la vivienda” encara existeix, i que una gran part de les plaques d’habitatge ja no hi són.

Imatge 31: Georeferenciació dels símbols a Figueres. Elaboració pròpia.

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1nwZyxPyS-clMK3fHAPXSmm3ZK2GoZDw&ll=42.263232378508725%2C2.9568103538552792&z=14>

Els símbols que perduren són les plaques d'habitatge que són un relleu a la pedra, tot i que algunes han tapat el símbol de l'OSH. També vaig veure una placa de metall amb el jou i les fletxes.

Imatge 32: Placa de metall del "Ministerio de la Vivienda". Elaboració pròpia.

El que també em va semblar molt curiós va ser la retolació del "Grupo de la vivienda", ja que ha estat la que he vist més clarament.

Imatge 33: Retolació del "Grupo de la vivienda" Elaboració pròpia.

Encara queden alguns símbols per retirar, però la gran part d'aquests ja no tenen simbologia franquista com el jou i les fletxes o el símbol de l'OSH (Obra Sindical del Hogar).

7.2 Plans de retirada de la simbologia

En Joan Falgueras Font, arquitecte municipal, que em va passar un document on hi constaven les actuacions de simbologia franquista que havien fet a Figueres.

L'any 2009 es va redactar un document, on constava la idea del partit d'ERC d'iniciar un procés de retirada de la simbologia, principalment de les plaques d'habitatge metàl·liques que contenien clarament el símbol del jou i les fletxes.

Es va dur a terme una votació pels 19 components de l'ajuntament abans de parlar sobre la retirada dels símbols que estaven a les façanes dels edificis.

El 7 de maig del 2009 es va acordar la retirada dels símbols que fossin possible i amb això van retirar retolacions de carrers, les quals van tapar.

Imatge 34: Retolació carrer modificada a Figueres. Elaboració pròpia

Van retirar a més a més gairebé totes les plaques de metall que hi havia, tot i que algunes encara perduren.

Des del 2011 que hi ha un pla de retirada de simbologia a Figueres, on s'han anat retirant diferents plaques d'habitatge.

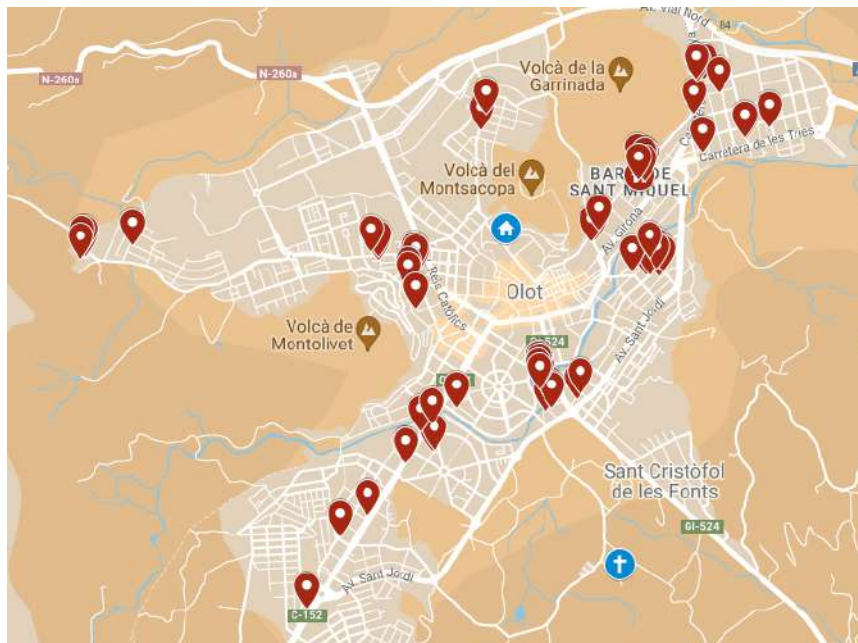
Així mateix, vaig parlar amb Alfons Martínez Puig, regidor de Cultura i turisme de Figueres i em va dir que actualment, encara s'han de retirar alguns símbols i s'està parlant sobre què es farà amb aquests, de fet, ara al setembre, estan fent reunions per parlar del tema, per tant, encara hi ha una mica d'incertesa de quan es podran retirar els símbols que encara hi ha a Figueres, tot i que es considera que el que queda, ara per ara, és poc significatiu.

8. OLOT

8.1 Actualització del cens

Al cens constava que el 2010 a Olot hi havia 73 símbols, entre ells una creu i un monument.

Un cop vaig estar a on representava que estava cada símbol, vaig saber que a Olot totes les plaques d'habitatge havien estat retirades i que del monument i la creu s'havien eliminat tots els símbols franquistes, és a dir, estaven modificats.

Imatge 35: Georeferenciació dels símbols a Olot. Elaboració pròpia

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1nwZyxPyS-cLMK3fHAPXSmm3ZK2GoZDw&ll=42.263232378508725%2C2.9568103538552792&z=14>

Va ser força sobtant no trobar cap símbol, ja que a tots els altres pobles i ciutats que havia visitat anteriorment n'havia trobat algun que d'altre.

Es va deixar el que era la commemoració als morts en el que era el monument que es troba al cementiri, però van retirar, més concretament tapar, l'àguila que hi havia al mig del monument.

Imatge 36: Monument al cementiri d'olot. Elaboració pròpia.

8.2 Plans de retirada de la simbologia

A Olot, vaig parlar amb l'àrea d'urbanisme, em van dir que el primer pla de retirada va ser impulsat per Joan Sala el 1979, on es van canviar els noms del que era la "plaza del Generalísimo", l'actual plaça major; la "calle Calvo Sotelo", avui en dia el carrer Major; la "calle Olotenses Caidos por la Patria", el carrer dels Sastres i l'"Avenida José Antonio" actualment l'avinguda 11 de setembre.

Llavors el 17 de maig del 2010, el ple va aprovar tapar la simbologia franquista del monument que hi havia al cementiri, després de contactar amb les famílies de la gent que hi havia en aquella fossa.

El 2012 es va iniciar aquest pla de retirada, on es van tapar la simbologia franquista i es van canviar les descripcions de la creu del Triai i del monument del cementiri. Paral·lelament, es van identificar 71 plaques d'habitatge, amb el símbol del jou i les fletxes, que també van ser retirades.

Després d'això, Olot va quedar lliure de tots els símbols franquistes fins al dia d'avui.

9. BANYOLES

9.1 Actualització del cens

Banyoles, el 2010, era un dels llocs on més símbols franquistes hi havia al seu espai públic. Segons el Cens de Simbologia Franquista, hi havia un total de 202 símbols als carrers. Deu dels quals eren retolacions de carrers i un, un monument situat al cementiri.

Imatge 37: Georeferenciació dels símbols a Banyoles. Elaboració pròpia.

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1nwZyxPyS-clMK3fHAPXSmm3ZK2GoZDw&ll=42.263232378508725%2C2.9568103538552792&z=14>

Es pot veure que els símbols dels barris de Canaletes, els de Mas Palau i una zona de les Cases Barates van estar retirats, ja que eren plaques de metall i, a Banyoles, ja no en queden d'aquest tipus.

El que si queda, al barri de les Cases Barates, són les plaques d'habitatge que estan gravades a la pedra i les retolacions de carrers, amb el símbol del jou i les fletxes i de l'OSH (Obra Sindical del Hogar).

Imatge 38: Placa d'habitatge i retolació de carrer a Banyoles. Elaboració pròpia.

A part d'aquests símbols, hi ha un monument al cementiri, però aquest ha estat modificat, van canviar la cita que hi havia al peu del monument per “ En memòria a todos los muertos 1936-1939”

9.2 Plans de retirada de la simbologia

Tal com em va dir en Miquel Cuenca i Vallmajor, regidor de Cultura, a Banyoles hi va haver un projecte de retirada de la simbologia encapçalada per la CUP, van retirar les plaques de metall amb el jou i les fletxes dels barris de Canaletes, Mas Palau i les poques que hi havia a les cases barates. Van impulsar també una campanya de retirada de les plaques d'habitatge de les façanes, però no va arribar a molta gent.

En el mandat de Pere Bosch, d'ERC, es va modificar la inscripció que hi havia al monument del cementiri.

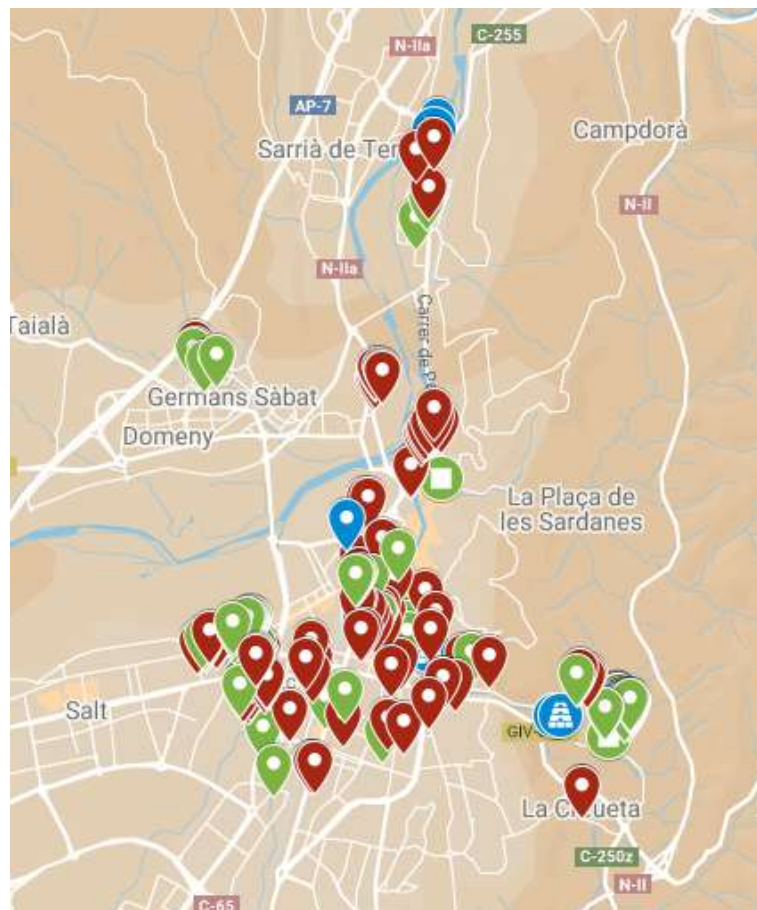
Actualment, a Banyoles hi ha un projecte de retirada de simbologia franquista, de les plaques d'habitatge de pedra es vol eliminar el símbol del CNS, però han d'acabar de mirar-se les lleis, ja que cada persona pot dir que no vol que extreguin aquest símbol, però no els poden deixar, per tant, s'han de retirar, no obstant això no poden obligar als llogaters o propietaris a treure el símbol.

A més a més, fa un any que es van adherir a la xarxa d'espais del memorial democràtic i tenen la idea de, al monument del cementiri, posar una placa explicant per què aquell monument està allà i la història que hi ha al darrere. Al monestir, el qual va ser un hospital de guerra, un camp de refugiats... també hi ha una placa amb la seva història.

10. GIRONA

10.1 Actualització del cens

Al cens del 2010 s'esmenta que hi havia 195 símbols entre plaques d'habitatge, gravats, làpides i un rètol del "Grupo de la Vivienda"

Imatge 39: Georeferenciació dels símbols a Girona. Elaboració pròpia,

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1nwZyxPyS-clMK3fHAPXSmm3ZK2GoZDw&ll=42.263232378508725%2C2.9568103538552792&z=14>

El que queda, sobretot són plaques d'habitatge i la retolació del "Grupo de la Vivienda"

Podem observar que la major part de les plaques d'habitatge que es van treure se situaven cap al centre de Girona, segurament va ser degut a reformes o per noves edificacions, una de les moltes opcions que van acabar amb la simbologia que havia existit.

El més destacable del que queda, és al mercat de la lleona, on encara resta, a la façana un relleu de l'àguila que caracteritza la bandera franquista.

Imatge 40: Relleu àguila, mercat de Girona. Elaboració pròpia.

Aquest símbol tant podria ser considerat no retirat, com un record de què va ser aquest mercat, ja que la placa de vidre que hi ha a sobre, ens explica el perquè d'aquesta àguila, què és, d'on prové... Llavors, és discutible si es considera modificat o no retirat.

10.2 Plans de retirada de la simbologia

A Girona, entre el 2007 i el 2018 es van retirar els símbols que hi havia al pont de l'Aigua, les quatre àguiles i van modificar la inscripció que hi havia a una part del pont, tot això va ser impulsat per la CUP que considerava un acte de justícia i un homenatge a la gent que va patir represàlia durant el règim franquista.

Sílvia Planas Marcé, directora del Museu d'història de Girona em va dir que actualment, s'estan estudiant els símbols que encara existeixen per catalogar-los i l'idea, l'objectiu d'aquest estudi és actuar sobre aquests símbols que encara vigents, és un pla conjunt entre l'ajuntament de Girona i el museu d'història.

11. LA BISBAL D'EMPORDÀ

11.1 Actualització del cens

A la Bisbal constaven 3 símbols en total l'any 2010, tot i que anteriorment n'hi havia hagut uns quants més.

Imatge 41: Georeferenciació del símbols a la Bisbal d'Empordà. Elaboració pròpia.
<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1nwZyxPyS-clMK3fHAPXSmm3ZK2GoZDw&ll=42.263232378508725%2C2.9568103538552792&z=14>

Veiem que una placa d'habitatge va estar retirada dels carrers de la Bisbal d'Empordà.

11.2 Plans de retirada de la simbologia

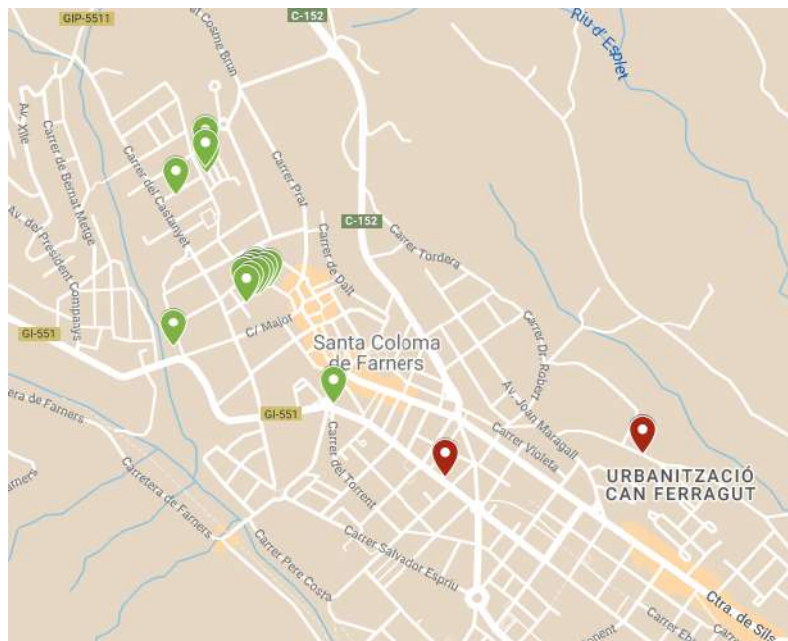
Irene Borrego Villodres, tècnic de l'Arxiu comarcal a la Bisbal d'Empordà em va dir que no hi havia molta cosa a retirar, però que hi va haver dos monuments, un al monestir en honor als monjos assassinats l'agost del 1936 i un mural ceràmic a la façana de l'església de santa maria, que ja no es conserven.

Respecte a la placa d'habitatge que resta, no hi ha cap pla de retirada vigent ni pensat per a un futur de moment.

12. SANTA COLOMA DE FARNERS

12.1 Actualització del cens

L'any 2010 a Santa Coloma de Farners hi havia un total de 22 símbols, dels quals tots eren plaques d'habitatge.

Imatge 42: Georeferenciació simbologia de Santa Coloma de Farners. Elaboració pròpia.

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1nwZyxPyS-cLMK3fHAPXSmm3ZK2GoZDw&ll=42.263232378508725%2C2.9568103538552792&z=14>

Només s'han retirat tres símbols del poble, dues de les quals es van retirar per reformes o nova edificació de les cases, ja que es veuen d'un estil més modern. De l'altre símbol retirat, en queda la marca d'haver estat una placa de ferro amb el jou i les fletxes.

Imatge 43: Placa retirada Santa Coloma de Farners. (S/d).

https://earth.google.com/web/search/Carrer+Francesc+Moragas+43,+Santa+Coloma+de+Farners/@41.85948489,2.66685855,132.73204041a,od,60y,52.41080532h,88.21281388t.or/data=Cp4BGnQSbgolMHgxMm.JiMjcwZmYzNjExMzFiOjB4ZGRlMzU2NDU1MjOzMzQ4ORnpJcYy_e1EOCFIa32RoFYFQC0zO2FycmVyIEZyYW5jZXNjIE1vcnFnYXMgNDMsIFNhbhRhIENvbG9tYSBkZSBGYXJuZXJzGAEGASImCiQJgYuCZC3uREARJZvaR3vsREAZtNhEArtqBUAh36KOl4lABUAiGgoWdXF5eDNvdkVyYTlMYXJzTkOoaXFXZxAC

Les altres plaques segueixen a les façanes de les cases, tot i que no són a la façana principal que dona al carrer, sinó que estan situades a un lateral de la casa.

CONCLUSIONS

Després de tota la recerca, tant d'informació com la que vaig fer jo mateixa durant l'estiu, es pot afirmar, responent a la hipòtesi plantejada, que no s'ha tractat de la mateixa manera la simbologia franquista als diferents pobles i ciutats de les comarques de Girona.

Alguns municipis, ja han retirat tota la simbologia dels seus carrers, altres estan en projectes de retirada, pensen quina és la millor manera i per últim hi ha pobles que no fan cas a les figures que habiten als seus carrers, també és important destacar que diferents tipus de símbols han estat també tractats de diferent manera, és a dir, no han donat la mateixa importància a les plaques d'habitatge que als monuments, gravats, etc.

En relació amb els meus objectius, a l'inici del treball em vaig proposar posar en context el franquisme a escala d'Espanya, i més concretament, a Catalunya. Podem veure que les repressions a Catalunya eren més radicals que a la resta del país, ja que, per exemple, es van abolir les institucions catalanes i van prohibir el català fora la casa de cadascun. Tot i això, si no et mostraves en contra del règim, no et molestaven massa, però la doctrina i les censures, hi eren igualment. Més tard, van aparèixer grups, com la ETA, que mostraven obertament un desacord amb el pensament i els actes de Franco, els quals, per reivindicar-ho feien certs actes com va ser l'assassinat de Carrero Blanco.

Seguidament, em vaig suggerir conèixer més profundament el Cens de Simbologia franquista, veure que era. Vaig descobrir que és un document on es recull tota la simbologia franquista que hi havia, en el seu moment, a Catalunya. També explica breument els diferents tipus de símbols físics, com són les plaques d'habitatge, les retolacions de carrer, etc. Acompanyats d'uns objectius i unes conclusions molt acurades, bàsicament la formulació d'un document on poder consultar la simbologia franquista.

En relació també amb el cens, el meu quart objectiu, era veure les polítiques d'actuació en els símbols, en aquest document es parla de la Llei de la Memòria Històrica, on hi ha aclaracions de símbols que no es poden retirar, en certes circumstàncies, per exemple quan el símbol té un significat artístic-religiós, aquest no pot ser retirat.

Volia conèixer també, els diferents tipus de símbols del règim, podem veure que no només hi ha els físics, que són els que he estudiat més profundament, sinó que també n'hi ha que no són físics, com serien els textos, per exemple. Es pot comprovar que hi ha molta simbologia franquista. Pel que fa a Espanya, com a grans monuments commemoratius, en queden uns quants de destacables, com el monument de la victòria i el de Tortosa. L'antic Valle de los Caídos, està en un procés de modificació, tot i això, encara existeix.

Em semblava interessant veure les posicions envers la retirada de la simbologia, he pogut veure que hi ha unes tres posicions envers la simbologia franquista, els qui estan a favor de la retirada, els que creuen que haurien de ser explicats, per donar-los un caire pedagògic, i els tercers, que pensen que han de seguir allà on són. L'opinió personal d'en Miquel Serrano em va fer reflexionar sobre el tema que toca, dient que no es pot tractar de la mateixa manera simbologia més vista, com les plaques d'habitatge o les retolacions de carrer, són incomparables amb els monuments més grans i amb més significat. Llavors, en relació a la Llei de la Memòria Històrica, no es pot generalitzar per a tots els símbols, cal estudiar-los per separat.

Per últim objectiu de la part teòrica, vaig documentar la simbologia franquista que hi havia el 2010 al cens de simbologia franquista, veient quins tipus de símbols hi havia en cada municipi i la quantitat d'aquests. Em vaig adonar que el més freqüent són les plaques d'habitatge, que estaven en cada poble o ciutat, en canvi, el que em va fer més il·lusió estudiar, van ser els més concrets, amb els que no sabia exactament amb què em trobaria, per exemple, els monuments, com el del cementiri d'Olot, que tenia tota la simbologia tapada amb una pedra, i que, per tant, només

queden els noms que hi havien gravats, o també, amb la creu de Ripoll que em vaig trobar només amb la base.

Un dels propòsits de la meva part pràctica era actualitzar el cens de simbologia franquista pel que fa a la província gironina, agafant mostres, per tal de poder veure l'evolució dels diferents tipus de símbols als diferents municipis, passejar-me pels seus carrers i veure cada un de les figures amb els meus propis ulls, per tal d'assabentar-me de tots els que encara queden.

Una de les meves altres finalitats era parlar del futur de les figures. Haver parlat amb ajuntaments i veure que hi ha tants de plans de retirada dels símbols, també m'ha fet reflexionar sobre que, potser, no hi ha una repercussió prou gran per a aquest programa, que no arriben a tot el poble, perquè, si fos així, més persones serien conscients que hi ha simbologia franquista als nostres carrers. Com és el cas de Banyoles que va tenir un projecte de retirada de les plaques d'habitatge que no va tenir molta repercussió segurament per una falta de propaganda i de consciència del poble. Per tant, als projectes de retirada d'aquest estil cal que se'ls doni més veu i que arribin a tot el poble, que no quedi com un punt secundari.

Em va costar molt posar-me en contacte amb els ajuntaments, fer-me escoltar, i molts d'ells m'anaven derivant a altres persones, i he acabat, com amb el cas de Santa Coloma de Farners, que, després d'aconseguir que em fessin cas, a finals d'agost, em van passar a parlar amb un regidor que em va dir que feia poc que treballava a l'ajuntament i finalment vam quedar en què no em podia ajudar en el meu treball. Un altre cas, com va ser la Bisbal d'Empordà, que gairebé no tenia simbologia, no em va poder donar més informació a part dels monuments que havien existit i que es van retirar, abans i tot d'haver fet aquest cens de simbologia el 2010. A Ripoll, quan vaig anar a actualitzar el cens, vaig poder veure que a la que hi havia set la creu, només hi quedava la base, però no vaig rebre cap resposta per part de l'Adrià Brull, em va dir que preguntaria i encara espero la informació.

Tot i que no formava part del meu treball en si, al parlar d'ell, també he pogut observar la desinformació que hi ha sobre els símbols franquistes, moltes persones em preguntaven què era la simbologia franquista, jo mateixa, abans de fer aquest treball no era conscient que n'hi havia tant al meu mateix poble. D'aquí prové el títol del treball, els símbols invisibles, ja que molta gent no és conscient de la seva existència. Em sembla sorprenent com una cosa tan evident quan la coneixes, unes pedres, unes plaques que amaguen tanta història, passen desapercibudes en el nostre dia a dia, perquè aquestes coses, si no t'ho explica el teu avi, o el teu veí, no les coneixes, i val la pena saber que tens restes del que va ser Banyoles (per posar un exemple, ja que és el més proper) en època franquista, és a dir, fa uns cinquanta o seixanta anys.

Amb això, he pogut veure que, qui menys informats estan sobre aquest tema, som la gent jove, potser perquè no és tan proper a nosaltres, o perquè no ens interessem prou per la història dels nostres pobles, però bé que fem una assignatura de socials, història, o depenent de cada centre, té un nom diferent. Quan estudiem el franquisme a l'ESO, no ens parlen d'aquests símbols als nostres pobles, dels quals, molts, desconeixem la seva existència i, físicament, és una de les poques coses que ens queden del règim. Està molt bé estudiar la història d'Espanya i de Catalunya, però perquè no aprofundir una mica en aquests temes, no cal més de dues classes, tot i això, estaria bé saber sobre el tema.

Tot i que alguns cops el se m'ha fet pesat, a causa del pes i a les hores que té aquest treball, estic contenta d'haver triat aquest tema per diverses raons que són les següents:

- En primer lloc, crec que m'he apropat més a la història del que és la meva terra i crec que m'he endut uns coneixements que no molta gent de la meva edat té.

- Estic segura que tinc més tendència cap a les ciències, ciències de la salut, però sé que la història és un tema al qual sempre li tindrè molt d'afecte perquè la veig necessària per comprendre perquè som com som, perquè pensem el que pensem i per entendre d'on venen els nostres costums i la nostra manera de viure.

- Finalment, m'he demostrat a mi mateixa i a altres persones que em deien que el treball de recerca era per centrar-te en el que vols estudiar, que aquesta entrega serveix per decidir-te i tocar temes que seran la teva futura feina, els he demostrat, m'he demostrat, que no tot se centra en el meu futur món laboral, puc tenir aficions i tinc el dret i el deure de fer un treball sobre un tema que em sembli molt interessant sense pensar en el grau universitari que cursaré o no l'any que ve.

Com a futures línies de recerca d'aquest treball, seria atractiu acabar de parlar sobre el futur dels símbols dels pobles amb els quals em vaig quedar amb ganes de saber més, com amb el tema de la creu de Ripoll. A més a més, es podria seguir amb l'actualització del cens dels altres pobles que queden de la província gironina, per tal de poder confirmar millor la hipòtesi plantejada al principi del treball.

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

Andrés, N. (10 setembre 2016). *El debate sobre los símbolos franquistas agita a Cataluña*. ELMUNDO.

<https://www.elmundo.es/cataluna/2016/09/10/57d3dea4ca4741eb0a8b460e.html>

Ajuntament de Banyoles.(s.d) Recuperat el 24 de juny del 2022

<https://www.banyoles.cat/>

Ajuntament de Figueres. (s.d) Ajuntament de Figueres. Recuperat el 24 de juny del

2022 <http://ca.figueres.cat/>

Ajuntament de la Bisbal d'Empordà (s.d) Ajuntament la Bisbal. Recuperat el 24 de

juny del 2022 <https://labisbal.cat/>

Ajuntament d'Olot. (s.d) Ajuntament d'Olot. Recuperat el 24 de juny del 2022

<https://www.olot.cat/ca/>

Ajuntament de Puigcerdà. (s.d) *Ajuntament de Puigcerdà | Benvinguts*. Recuperat el

24 de juny del 2022 <https://www.puigcerda.cat/ca/>

Ajuntament de Ripoll. (s.d) *Benvinguts a Ripoll - Web oficial* Recuperat el 24 de juny

del 2022 <https://ripoll.cat/>

Apunts powerpoint temari quart. Recuperat 6 d'abril del 2022

https://drive.google.com/file/d/1GT8TTBXF4NW2dh0sXU_busLrmDgD_bBG/view?usp=sharing

Autoritarismo | definición. (s.d) Recuperat el 30 de març del 2022

<https://dle.rae.es/autoritarismo>

BOE-A-2007-22296 Ley 52/2007, de 26 de diciembre, por la que se reconocen y amplían derechos y se establecen medidas en favor de quienes padecieron persecución o violencia durante la guerra civil y la dictadura. Recuperat el 28 de

març del 2022 <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-22296>

Cabrera, E. (23 maig 2021). *La desconstrucción de los símbolos franquistas: a medio camino entre la ausencia y la presencia*. El Diario.

https://www.eldiario.es/sociedad/deconstruccion-simbolos-franquistas-medio-camino-ausencia-presencia_1_7943131.html

Cens de Simbologia Franquista. (juny del 2010). Memorial democràtic.

<http://memoria.gencat.cat/ca/que-fem/banc-memoria-democratica/fons/csf/>

Cervera, C. (4 desembre 2018). *Ni fascista ni franquista: el verdadero origen del Águila de San Juan en el escudo de España*. ABC.es. Recuperat el 15 de setembre del 2022

https://www.abc.es/historia/abci-fascista-franquista-verdadero-origen-aguila-san-juan-escudo-espana-201812040238_noticia.html

¿Es ilegal exhibir la bandera franquista? (2019). El País. Recuperat el 15 de setembre del 2022

https://verne.elpais.com/verne/2019/10/24/articulo/1571914271_325388.html

Google Maps. (s.d) Google Maps. Recuperat el 23 d'agost del 2022

<https://www.google.es/maps/?hl=es>

Inici. (s.d) Ajuntament de Girona. Recuperat el 24 de juny del 2022

<https://web.girona.cat/>

Inici. (s.d) Ajuntament Santa Coloma de Farners. Recuperat el 24 de juny del 2022

<https://www.scf.cat/> (24/06/2022)

Institut d'Estudis Catalans - Diec2. Recuperat el 6 de setembre del 2022

<https://dlc.iec.cat/>

Máxima Uriarte J. (8 Juny 2021) *Franquismo*. Características. Recuperat el 6 d'abril del 2022 <https://www.caracteristicas.co/franquismo/>

Memorial Democràtic. (s.d) Gencat. Recuperat el 21 d'agost del 2022
https://banc.memoria.gencat.cat/ca/app/#/results/cens_simbologia?&

Monumentos franquistas en España.(2015, 11 Febrer) Cadena ser. Recuperat el 12 d'abril del 2022
https://cadenaser.com/ser/2015/02/11/album/1423676472_686767.html

Moreno Cullell, V. (9 Maig 2011). *El Franquisme a Catalunya*. Ciències socials en xarxa. Recuperat el 6 de setembre del 2022
<https://cienciessocialsenxarxa.sapiens.cat/2011/05/09/el-franquisme-a-catalunya/>

My maps- Google Maps. (s.d) Recuperat 5 de setembre del 2022
https://www.google.com/intl/ca_es/maps/about/mymaps/

Sindicato Vertical. (s.d). Wikiwand. Recuperat el 15 de setembre de 2022,
https://www.wikiwand.com/es/Sindicato_Vertical

Franquisme a Catalunya. (s.d.). Viquipèdia, enciclopèdia lliure. Recuperat el 15 setembre del 2022
https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Franquisme_a_Catalunya&oldid=3079965

Tribunal Especial de Repressió de la Maçoneria i del Comunisme(28 abril 2022).. Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. Recuperat el 14 de setembre del 2022
https://ca.wikipedia.org/wiki/Tribunal_Especial_de_Repressi%C3%B3_de_la_Ma%C3%A7oneria_i_del_Comunisme

ANNEXOS

ANNEX 1: Entrevistes

MIQUEL SERRANO

Quins punts de vista hi ha envers la retirada de la simbologia franquista entre els historiadors?

Bàsicament es tracta d'efectuar la retirada o bé contextualitzar-la, depenent del tipus de simbologia. Per exemple, hi ha consens amb la necessitat i conveniència de retirar símbols comuns, relativament habituals, massius, com ara les plaques d'habitatge o altres tipus de rètols. De fet, molts d'aquest tipus de símbol han sigut retirats en els darrers 10 anys, arreu de Catalunya.

Els símbols que no son tan habitual, com ara els monuments, les tombes, les làpides, les creus, els grafitos o rètols pintats, els relleus, gravats, inscripcions, forges, paviments, vitralls, etc., depenent de la importància i valoració de context de cada cas concret, s'obre més la possibilitat de mantenir-los i explicar-los, contextualitzar-los, associant-los a una senyalització indicativa que expliqui el seu origen, la seva funció concreta i en general la de les polítiques de memòria del franquisme en contrast amb les polítiques públiques de memòria d'una societat democràtica. El conflicte existeix quan en un monument concret hi ha opinions que consideren que només hi ha l'opció de la retirada i opinions que opten per reinterpretar, modificar o adaptar el monument.

I llavors, quin és, el teu punt de vista? Creus que s'ha de retirar la simbologia franquista i que s'hauria de fer amb aquesta simbologia retirada?

Jo crec que la retirada hauria de ser la solució general per a tots els tipus de simbologia franquista. Amb els símbols retirats, a banda de la seva documentació, també cal veure si és necessari proposar la seva conservació en museus o magatzems municipals, depenent de la seva valoració artística, històrica i de context cultural, ja que hi ha elements i exemples d'aquesta simbologia que són excepcionals o tenen algun interès concret, a nivell formal. Tot això es faria d'acord amb la normativa i la llei en relació a la majoria dels símbols, però amb les

excepcions fetes dels casos de monuments i elements més visibles o amb un impacte més gran en l'espai públic, o bé monuments que formen part del paisatge urbà d'una manera més rellevant, on cal tenir en compte altres condicionaments o interessos que poden oferir una oportunitat d'explicar un aspecte del franquisme i les seves polítiques de memòria, reinterpretant-lo. Conec l'exemple d'un monòlit dedicat a la IV Divisió de Navarra, al Coll de Belitres, a Portbou, que es va mantenir i senyalitzar el 2009, explicant la seva funció i el seu origen. El cas més complex és el del monument de Tortosa, on després de diferents fases de consultes populars i intents de retirada per part de la Generalitat, no hi ha acord de com procedir ni com acabarà el monument, ja que està en mans de la justícia i l'acord entre algunes de les entitats implicades, com la Comissió per la Retirada dels Símbols Franquistes de Tortosa i el Col·lectiu per a la Reinterpretació del Monument a la Batalla de l'Ebre, és gairebé impossible, fins i tot després de la proposta de reinterpretació del monument que va fer l'EUROM fa uns mesos.

Salutacions,

*Miquel Serrano Jiménez
Historiador i conservador*

PUIGCERDÀ

Adjunto el correu on el president del grup de recerca de la Cerdanya, Enric Quílez, em va donar la informació sobre la retirada de la simbologia a Puigcerdà.

Hola, Berta.

Aquest matí he estat parlant amb l'Albert Piñeira, alcalde de Puigcerdà i li he preguntat sobre el tema de la simbologia franquista a Puigcerdà.

Com sospitava, es va retirar tota fa anys.

Hi havia una àguila franquista de pedra a la façana dels antics col·legis de primària. Es va treure fa molt de temps. De fet, els col·legis ja ni existeixen.

També hi havia una placa al campanar de Puigcerdà amb noms dels caiguts del bàndol franquista. Fou retirada i de fet es va trencar accidentalment, pel que tinc entès.

A l'interior del campanar també hi havia una creu anomenada "de campanya". Va ser instal·lada pels franquistes després de la Guerra civil, però no té cap inscripció ni res que l'associï amb el règim franquista. Actualment, es troba en un racó discret del cementiri de Puigcerdà. És l'única resta que quedaria.

També hi havia unes quantes plaques a les façanes d'algunes cases de pisos de protecció de l'època franquista amb el símbol del "yugo y las flechas". Van ser eliminats tots fa temps.

En conclusió: no queda res o pràcticament res que pugui sonar a franquista a Puigcerdà. Els principals artífexs de la neteja van ser els governs d'ERC de Francesc Rosell i Joan Carretero.

Espero haver-te estat d'utilitat. Per qualsevol altre dubte, fes-m'ho saber.

Salutacions cordials,

*Enric Quílez i Castro
President del Grup de Recerca de Cerdanya*

RIPOLL

Trucada telefònica amb Adrià Brull.

- Bondia

+ Bondia Berta, tu diràs.

- Per posar-ho una mica en context, el meu Treball de Recerca tracta de la simbologia franquista a la província gironina, em vaig proposar actualitzar el cens de simbologia franquista del 2010 a les capitals de comarca. A més a més, em va semblar interessant parlar també dels plans de retirada, els passats i els futurs, dels símbols que encara queden als carrers de cada poble i ciutat. Llavors, el que necessitaria seria que em parlessis una mica d'aquests plans.

+ Bé mira, a Ripoll es van retirar les plaques de ferro, que posava "Ministerio de la Vivienda", però les altres plaques d'habitatge encara no s'han retirat, que, com em consta aquí, són gairebé totes al carrer Mare de Déu del Catllar, o per la zona.

- I sobre el monument, el relleu i la creu que hi ha a la carretera que ve de Vic hi ha alguna actuació pendent?

+ Se'n podria parlar, però de moment es considera que estan força apartats, que no és un carrer massa transitat, i que, a més a més, els símbols són difícils d'identificar si no t'hi fixes molt detalladament.

- És a dir, que de moment, a curt termini no hi ha un pla de retirada dels tres monuments que hi ha a la carretera direcció a Vic, no?

+ Correcte.

- Doncs, moltes gràcies, ja tinc la informació que necessitava.

+ Perfecte, si necessites alguna cosa més em dius alguna cosa, ja saps on trobar-me.

Llavors li vaig preguntar en un correu si se sabia alguna cosa de la creu que només tenia la base, i no la creu en si, però no vaig rebre mai resposta, em va dir que preguntaria i no em va dir que va passar amb la creu.

FIGUERES

El correu d'Alfons Martínez en relació a la retirada de simbologia franquista.

Bon dia, Berta.

En primer lloc, perdona que hagi tardat a respondre; se'm va despistar el correu i ara l'he recuperat.

Respecte al que comentes sobre el tractament de la simbologia franquista a Figueres, intentaré recuperar les dades de l'Ajuntament del moment en què es van retirar de la via pública, que no sempre inclou la simbologia que es troba en propietats privades, ja que se'ls pot indicar la retirada, però són els propietaris qui ho han de retirar i no sempre estan d'acord a fer-ho sobretot si suposa un cost.

Crec que hi ha una resolució del Senat Espanyol al voltant dels municipis i tota aquella simbologia franquista que no ha estat retirada, però si no recordo malament no estava actualitzat correctament perquè en el cas de Figueres la simbologia que ens van dir ja estava retirada.

En el cas de Figueres, la simbologia a la via pública que era competència municipal es va retirar fa temps -fins i tot la majoria de les plaques del Ministerio de la vivienda amb el 'yugo y las flechas'- però queden alguns elements que tenen caràcter privat i resten encara (i no són massa significatius).

En tot cas miro de demanar aquesta relació d'elements que es van retirar en el seu moment i te'l faig arribar (si no el trobes, també t'ho diria).

També et passo el meu telèfon per si em vols fer un truc i en parlem, és el 670483785

*Perdona de nou el retard i per qualsevol cosa no dubtis a contactar amb mi.
Gràcies.*

Alfons Martínez Puig

Regidor de Cultura i Turisme.

Llavors, també vaig parlar amb en Joan Falgueras, arquitecte municipal, adjunto al seu correu.

Bon dia Berta,

En aquests dies m'he trobat que els companys que s'havien ocupat d'aquest tema en la pràctica de la brigada d'obres han anat encadenant vacances.

*Espero que a partir del 12 de setembre en podrem obtenir informació actualitzada.
Avanço un document del 2009, per si et pot fer servei.*

Cordialment

Al correu adjuntava un document on hi havia informació sobre la retirada de simbologia a Figueres.

https://drive.google.com/drive/folders/1--Yqs6_1dsuJxKcPGpz7uaET1_nkyjpC

OLOT

Vaig parlar primer de tot amb en Xevi Roura per correu.

Bon dia Berta, em dic Xevi Roura i treballa de conservador al Museu de la Garrotxa.

No conec massa la gestió de la simbologia franquista a la ciutat d'Olot, però sí que es van retirar totes les plaquetes que identificaven els edificis de protecció oficial fets pel règim (la típica placa amb les fletxes) i també, com a Museu vam rebre el monument als caiguts franquistes que hi havia al cementiri local.

De la retirada d'aquest monument del cementiri se'n va encarregar en Miquel Àngel Fumanal que va treballar pel memorial democràtic. Ara mateix no tinc el contacte. Ell actualment és el president del PEHOC (patronat d'estudis històrics d'Olot i comarca)

Pel que fa a altres intervencions et recomano trucar a l'ajuntament i demanar per l'àrea d'urbanisme, crec que ells et sabran orientar.

Salutacions.

Vaig posar-me en contacte amb els d'urbanisme i vaig aconseguir una trucada.

- Bondia

+ Bondia Berta

- Com ja et vaig dir al correu, m'agradaria saber quan es va retirar la simbologia a Olot.

+ El primer pla de retirada va ser impulsat pel partit d'esquerra republicana, amb alcalde Joan Sala, el 1979, es van canviar noms de la "Plaza del Generalísimo" per la plaça major. La "calle Calvo Sotelo" pel carrer Major, la "calle Olotenses caídos por la Patria" al carrer dels Sastres i "la Avenida José Antonio" per l'Avinguda 11 de Setembre.

Després, cap al maig, el 17 de maig del 2010, es va aprovar la retirada de la simbologia del monument que hi ha al cementiri d'Olot, que allà on consten ara els noms, hi havia una gran àguila i el jou i les fletxes, es va tapar i només van quedar els noms. Prèviament, es va contactar amb les famílies de qui estaven en aquella fossa.

Després, el 2012, es va iniciar un pla de retirada, on van retirar els símbols de les plaques d'habitatge, majoritàriament tapant el símbols de la "Obra Sindical del Hogar" i es van canviar les inscripcions que hi havia a la creu del Triai.

BANYOLES

Entrevista amb el regidor de cultura, Miquel Cuenca, de manera presencial.

- *Hola, Bondia*

+ *Bon dia Berta*

- *Bé poso una mica en context el meu treball de recerca per tal d'agilitzar les preguntes. Tracta sobre la simbologia franquista a la província gironina, la meva part pràctica, a part d'actualitzar el cens del memorial democràtic del 2010, també vull parlar dels plans de retirada passats i futurs dels símbols que eren als nostres carrers. Llavors el que m'agradaria saber és sobre aquests plans de retirada*

+ *Com m'havies dit alguna cosa al correu, he buscat el document on tenim catalogats els símbols de Banyoles, que si no ho recordo malament, el 2010 sortien uns 200 símbols.*

- *Sí, 202, però es van retirar alguns d'ells.*

+ *Correcte, primer, l'ajuntament, ara sí que estem parlant d'una possible retirada dels símbols que queden a Banyoles, que bàsicament són plaques d'habitatge, que*

estan dividides en dues parts, on hi ha símbol del CNS i a l'altre costat el número, i llavors també queden les retolacions de carrers com la del "pasaje del clavel", que tenen també el jou i les fletxes i a l'altre costat el símbol del CNS. Tot i que no se sap molt bé com ho farem, si traiem les lloses de pedra o si tapem el símbol.

- Sí, a Figueres vaig veure que l'havien tapat, el rectangle seguia allà, però no hi havia el símbol.

+ Seria una opció de fer-ho. Llavors, ens volem acabar de mirar les qüestions legals, perquè no podem obligar a la família que viu a les cases a retirar la simbologia, però hem de treure els símbols, com pots veure ho tenim una mica complicat.

Del que m'has dit abans dels plans de retirada anteriors, les plaques de metall del "Ministerio de la Vivienda" que hi havia als barris de Mas Palau, Canaletes i a les cases barates, es van retirar per una iniciativa impulsada per la CUP, tinc entès que també volien eliminar les altres plaques d'habitatge, però que no van arribar a fer-ho.

Després, més tard, quan hi havia els d'ERC, es va modificar la cita del cementiri, i en relació amb això, tenim pensat a més a més de poder retirar alguns símbols, també documentar-los, és a dir, posar alguna placa on s'expliqui perquè aquell monument és allà, en quina època es va posar i el context històric, una mica com es va fer amb el monestir, que en època de guerra civil va ser un hospital de guerra, hi ha una simbolització de què va ser un hospital de guerra, llavors hi ha explicada la història.

- Doncs sí, també és important recordar la història i el perquè hi era, no tenim per què eliminar-ho tot, perquè al final, el que va passar, ens ha fet arribar al que som ara mateix.

+ Correcte, jo també penso com tu, per això es parla d'aquestes plaques que declarin el símbol, com a mínim el del monestir.

- Bé, moltes gràcies, més o menys ja tinc el que necessitava.

+ *No necessites res més?*

- *De moment jo crec que no.*

+ *Si necessites alguna cosa més, m'escrius un correu.*

- *D'acord. Gràcies pel teu temps.*

+ *No es mereixen. Estem en contacte si ho necessites.*

GIRONA

Primer em vaig posar en contacte amb la Sílvia Planas Marcé, que em va enviar aquest correu.

Benvolguda

La meva companya, la Sílvia Planas Dalmau, cap de Comunicació de l'ajuntament de Girona, m'ha reenviat el teu missatge.

Des de l'àrea de cultura de l'ajuntament, i del mateix Museu d'Història de Girona, hem encetat un projecte de catalogació dels elements i simbologies franquistes a la ciutat de Girona. La idea és actuar sobre aquests objectes i elements, estudiant-los i catalogant-los, i guardar-ne alguns als magatzems del museu, perquè serveixin de mostra i de memòria d'uns fets que, tot i abominables, formen part de la història i com a tals han de ser considerats, des del punt de vista patrimonial i museístic, almenys.

De moment, l'Eulàlia Guardiola, que va estar fent pràctiques amb nosaltres uns mesos enrere, i per encàrrec de l'àrea de cultura de l'ajuntament i la nostra cap de

patrimoni i museus, va realitzar un inventari d'alguns dels elements que s'han localitzat al barri de Pedret i Pont Major.

Crec que seria bo, per a tu i per al museu, si poséssim en comú aquestes feines, i per això et vull proposar de venir a veure'ns i poder tenir una conversa amb tu, i passar-te aquest treball inventari dut a terme, perquè crec que et pot ser d'utilitat en el teu treball de recerca.

Jo aquesta setmana la tinc bé tota, i la vinent, els dies dimarts, dimecres i dijous matí, també

Si no et corre molta pressa, però, també ho podem deixar pel mes de juliol.

Ja em diràs quan et va millor de venir

Salutacions i felicitats per la bona iniciativa de treball.

Llavors la trucada telefònica va ser la següent.

- Bondia Sílvia

+ Bondia, digue'm

- Com et comentava al correu, necessito, a part de la informació que em vas donar sobre l'estudi que s'està fent actualment a Girona, parlar d'algun pla de retirada anterior.

+ Sí, el que vaig trobar és que en els deu anys del 2007 al 2017-2018, es van retirar símbols que hi havia al pont de l'aigua, a part de modificar la inscripció que hi ha a un extrem d'aquest.

- Saps qui era l'alcalde en aquell moment, o quin partit estava a l'alcaldia?

+ *Crec que era la CUP i veig aquí que es va centrar sobretot en el pont de les aigües, ja que era el que considerava més un insult cap a la gent que havia estat resclosa durant el franquisme.*

- *De les plaques d'habitatge saps quan es van treure?*

+ *A veure, hi ha plaques d'habitatge que no hi són, però es pot veure, en alguns casos de per on estan situades totes les botigues, que les edificacions són noves. Llavors els símbols van ser retirats amb les reformes.*

- *D'acord moltes gràcies.*

+ *És tot? No necessites res més?*

- *De moment no, si necessito alguna cosa més t'escric un correu. Fins aviat.*

+ *Bon dia.*

LA BISBAL D'EMPORDÀ

Vaig parlar amb l'arxiu comarcal del Baix Empordà

Hola Berta,

A la Bisbal podríem dir que no es conserva simbologia franquista. Sabem que al Convent es va fer una escultura (encara es conserva avui dia) en memòria dels monjos assassinats l'agost de 1936, així com un mural ceràmic a la façana de l'església de Santa Maria (actualment ja no es conserva), en memòria dels caiguts.

Es té notícia que l'agost de 1939 es col·locà de la primera pedra del que anava a ser un monument als "caídos", a l'actual plaça Francesc Macià, però no es va arribar a construir. El que encara perdura són les plaques dels habitatges de protecció oficial de l'època, promoguts per la municipalització de l'habitatge, on hi ha elements feixistes.

Cordialment,

Irene Borrego Villodres

Tècnica d'arxiu Arxiu Comarcal del Baix Empordà.

ANNEX 2: Actualització del cens símbol per símbol**PUIGCERDÀ**

PLAQUES HABITATGE	
C/Alfons I 33	SI
Plaça Porta d'Espanya 1	NO
Carrer d'ix	SI
Avinguda Segre 13	NO
Avinguda Segre 15	NO

RIPOLL

MONUMENT	
Carretera N-152a Km 89	SI
CREU	
Carretera N-152a Km 89	MOD
RELLEU	
Carretera N-152a Km 89	SI
PLAQUES HABITATGE	
Carretera Barcelona 56	NO
Carrer Monestir 8	NO
C/ Freser 4	NO

C/ Freser 9	SI
C/ Freser 11	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 16	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 18	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 21	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 22	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 23	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 26	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 27	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 30	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 31	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 33	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 35	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 36	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 37	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 38	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 39	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 40	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 41	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 42	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 43	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 47	SI
C/ Mare de Déu del Catllar 48	SI

FIGUERES

RETOLACIÓ DE CARRERS	
C/ Tramuntana	NO
Av Salvador Dalí	NO
C/ Sants Cèlio i Rústic	NO
C/ Tramuntana (2)	NO
C/ Sants Cèlio i Rústic (2)	SI
C/ Poeta Marquina	NO
C/ Empordà	NO
C/ Anicet de Pagès	NO
RETOLACIÓ GRUPO DE LA VIVIENDA	
Carrer Sants Cèlio i Rústic	SI
PLAQUES D'HABITATGE	
C/ Tramuntana 3	MOD
C/ Tramuntana 5	MOD
C/ Tramuntana 7	MOD
C/ Tramuntana 9	MOD
C/ Tramuntana 11	MOD
C/ Tramuntana 13	SI
C/ Tramuntana 15	MOD
C/ Tramuntana 17	MOD
C/ Tramuntana 19	MOD
C/ Tramuntana 21	MOD
C/ Tramuntana 25	MOD
C/ Tramuntana 27	MOD

C/ Tramuntana 29	MOD
C/ Tramuntana 31	MOD
C/ Sant Cèlio i Rústic 2	MOD
C/ Sant Cèlio i Rústic 4	MOD
C/ Sant Cèlio i Rústic 6	MOD
C/ Sant Cèlio i Rústic 8	MOD
C/ Sant Cèlio i Rústic 10	MOD
C/ Sant Cèlio i Rústic 12	MOD
C/ Sant Cèlio i Rústic 14	SI
C/ Sant Cèlio i Rústic 18	MOD
Av. Salvador Dalí 52	MOD
Av. Salvador Dalí 78	MOD
Av. Salvador Dalí 150	MOD
Av. Salvador Dalí 152	NO
C/ Anicet Pagès 1	MOD
C/ Anicet Pagès 16	SI
C/ Poeta Marquina 8	MOD
C/ Poeta Marquina 10	NO
C/ Poeta Marquina 12	NO
C/ Poeta Marquina 14	MOD
C/ Empordà 6	SI
C/ Santiago Mundi 2	MOD
C/ Santiago Mundi 10	MOD
C/ Santiago Mundi 12	MOD
C/ Salut 1	MOD
C/ Salut 2	MOD

C/ Salut 4	MOD
C/ Salut 5	MOD
C/ Salut 6	MOD
C/ Salut 7	MOD
C/ Salut 8	MOD
C/ Salut 13	MOD
C/ Salut 14	MOD
C/ Salut 17	MOD
C/ Jòncols 4	MOD
Av. Marignane 28	NO
C/ Medes 2	NO
C/ Medes 4	NO
C/ Medes 6	NO
C/ Medes 8	NO
C/ Medes 10	NO
C/ Salines 2	NO
C/ Carles Fages de Climent 7	NO
C/ Doctor Rovira 22	NO
C/ Tarragona 2	NO
C/ Tarragona 5	NO
C/ Tarragona 7	NO
C/ Tarragona 8	NO
C/ Ponent 18	NO
C/ Ponent 21	NO
C/ Ponent 36	NO
C/ Frederic Mistral 2	NO

C/ Frederic Mistral 3	NO
C/ Frederic Mistral 8	NO
C/ Doctor Pasteur 2	NO
C/ Doctor Pasteur 4	NO
C/ Cresques Elies 10	NO
C/ Doctor Ferran 3	NO
C/ Doctor Ferran 7	NO
C/ Jordi Cuffi	NO
C/ Pení 28	NO
C/ Pení 30	NO
C/ Pení 32	SI
Av. Vilallonga 9	NO
C/ Sant Vicenç 32	NO
C/ Sant Pau 46	NO
C/ Pere III 40	NO
C/ Pere III 54	NO
C/ Verge Maria 21	NO
C/ Verge Maria 23	NO
C/ Santa Llogaia 8	NO
C/ Vicens Dauner 13	NO
C/ Sant Jordi 18	NO
C/ Oliva 20	NO
C/ Oliva 76	NO
C/ Eduard Rodeja 10	NO
C/ Eduard Rodeja 12	NO
C/ Eduard Rodeja 14	NO

C/ Nou 61	NO
C/ Nou 87	NO
C/ Sant Antoni 74	NO
C/ Mendez Nuñez 18	NO
C/ Mendez Nuñez 40	NO
C/ Mendez Nuñez 42	NO
C/ Fortià 17	NO
C/ Fortià 19	NO
C/ Sant Miquel dels Sants 3	NO
C/ Taure 15	NO
C/ Aquari 10	NO
C/ Peixos 24	NO
C/ Marca de l'Ham 4	NO
C/ Rubaudonadeu 5	NO
C/ Vilabertran 2	NO
C/ Vilabertran 15	NO
C/ Calçada de Tapis 12	NO
C/ Cerdrassos 11	NO
C/ Cerdrassos 47	NO
C/ Barceloneta 20	NO
C/ Sant Roc 21	SI
C/ Romans 9	SI
C/ Sardana 18	SI
C/ Bellaire 23	NO
C/ Major 16	NO
C/ Major 36	NO

C/ Major 38	NO
C/ Món Millor 10	NO
C/ Dr. Marañón 3	NO
C/ Avinyonet 45	SI
C/ Avinyonet 93	NO
C/ Avinyonet 99	NO
Pujada Pirineus 6	NO
C/ Rentador 17	NO

OLOT

CREU	
C/ Triai	MOD
MONUMENT	
Jardins Macarnau	MOD
PLAQUES D'HABITATGE	
Av. Jaume II 66	NO
Av. Jaume II 71	NO
C/ Nicaragua 13	NO
C/ Nicaragua 17	NO
C/ Nicaragua 19	NO
C/ Martí l'Humà 7	NO

C/ Martí l'Humà 9	NO
C/ Martí l'Humà 11	NO
C/ Abat Racimir 11	NO
Ronda Sant Bernat 6	NO
Ronda Sant Bernat 11	NO
C/ Verge de Núria 5	NO
C/ Verge de Núria 7	NO
Av. Morrot 108	NO
Av. Morrot 122	NO
Av. Santa Coloma de Farners 4	NO
Av. Santa Coloma de Farners 33	NO
Av. Santa Coloma de Farners 35	NO
Av. Santa Coloma de Farners 76	NO
Av. Santa Coloma de Farners 146	NO
C/ Alba Rosa 1	NO
C/ Mestre Vives 11	NO
C/ Mestre Vives 13	NO
C/ Antoni Molins 6	NO
C/ Volcà Cruscat 8	NO
C/ Volcà Cruscat 10	NO
C/ Volcà Cruscat 12	NO
C/ Iu Pascual 5	NO
C/ Iu Pascual 14	NO

C/ Iu Pascual 22	NO
C/ Verge de la Guia 17	NO
C/ Verge de la Guia 43	NO
C/ Josep Saderra 8	NO
C/ Josep Saderra 14	NO
C/ Puigroig 14	NO
Carretera Ridaura 44	NO
C/ Barretina 2	NO
C/ Forca 3	NO
C/ Pala 1	NO
C/ Pala 2	NO
C/ Pala 4	NO
C/ Pala 5	NO
C/ Almogàvers 9	NO
Passatge Bufadors 13	NO
C/ Eiximenis 7	NO
C/ Pou del Glaç 24	NO
C/ Pou del Glaç 26	NO
C/ Compositor Casanoves 5	NO
C/ Compositor Casanoves 16	NO
C/ Agustí Candi 36	NO
Av. Múrcia 3	NO
Av. Xile 2	NO
C/ Bruixes 7	NO
Carretera Canya 91	NO
Carretera Canya 93	NO

C/ Hipòlit Lázaro 55	NO
C/ Mestre Falla 17	NO
Carretera Tries 29	NO
Ronda Somtent 11	NO
Ronda Somtent 12	NO
Ronda Somtent 13A	NO
Ronda Somtent 13B	NO
C/ Velàzquez 2	NO
C/ Goya 1	NO
C/ Grup Verge del Tura 1	NO
C/ Grup Verge del Tura 11	NO
C/ Grup Verge del Tura 21	NO
C/ Grup Verge del Tura 22	NO
C/ Grup Verge del Tura 23	NO
C/ Grup Verge del Tura 26	NO
C/ Grup Verge del Tura 27	NO

BANYOLES

MONUMENT	
Cementiri de Banyoles	MOD
RETOLACIÓ DE CARRERS	
C/ Pere Alsius	SI
C/ Pare Butinyà	SI

C/ Pintor Solives	SI
C/ Mossen Baldiri Reixach	SI
Passeig Mosen Lluís Costants	SI
Passatge del Centre	SI
Passatge Sol	SI
Passatge Romani	SI
Passatge Clavell	SI
Carrer Formiga	SI
PLAQUES D'HABITATGE	
Passeig Mossèn Lluís Constants 338	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 339	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 340	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 341	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 342	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 344	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 346	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 348	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 351	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 356	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 357	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 358	MOD
Passeig Mossèn Lluís Constants 359	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 361	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 362	SI

Passeig Mossèn Lluís Constants 364	MOD
Passeig Mossèn Lluís Constants 366	SI
Passeig Mossèn Lluís Constants 372	SI
C/ Joaquim Hostench 33	SI
C/ Joaquim Hostench 37	SI
C/ Joaquim Hostench 39	SI
C/ Joaquim Hostench 53	NO
C/ Joaquim Hostench 55	SI
C/ Joaquim Hostench 57	SI
C/ Joaquim Hostench 59	SI
C/ Joaquim Hostench 61	SI
C/ Joaquim Hostench 63	SI
C/ Pere Alsius 196	SI
C/ Pere Alsius 198	SI
C/ Pere Alsius 200	SI
C/ Pere Alsius 202	SI
C/ Pare Butinyà 31	SI
C/ Pare Butinyà 33	SI
C/ Pare Butinyà 35	SI
C/ Pare Butinyà 37	SI
C/ Pare Butinyà 40	SI
C/ Pare Butinyà 42	NO
C/ Pare Butinyà 44	NO
C/ Pare Butinyà 46	SI
C/ Pare Butinyà 51	SI
C/ Pare Butinyà 54	SI

C/ Pare Butinyà 56	SI
C/ Pare Butinyà 58	SI
C/ Pare Butinyà 64	SI
C/ Pare Butinyà 66	SI
C/ Pare Butinyà 65	SI
C/ Pare Butinyà 68	SI
C/ Pintor Solives 21	SI
C/ Pintor Solives 23	SI
C/ Pintor Solives 25	SI
C/ Pintor Solives 29	SI
C/ Pintor Solives 31	NO
C/ Pintor Solives 33	SI
C/ Pintor Solives 35	SI
C/ Pintor Solives 41	MOD
C/ Pintor Solives 43	SI
C/ Pintor Solives 45	SI
C/ Pintor Solives 49	SI
C/ Pintor Solives 51	SI
C/ Pintor Solives 59	SI
C/ Pintor Solives 61	MOD
C/ Pintor Solives 63	SI
C/ Pintor Solives 65	NO
C/ Pintor Solives 75	SI
C/ Pintor Solives 77	NO
C/ Formiga 48	SI
C/ Formiga 50	SI

C/ Formiga 58	NO
C/ Formiga 60	SI
C/ Formiga 69	SI
C/ Formiga 71	SI
C/ Formiga 73	SI
C/ Formiga 74	SI
C/ Formiga 75	SI
C/ Formiga 76	SI
C/ Formiga 83	SI
C/ Formiga 89	SI
C/ Formiga 91	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 264	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 266	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 268	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 270-72	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 276	NO
C/ Mossèn Baldiri Reixach 278	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 280	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 282	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 283	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 284	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 288	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 290	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 291	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 292	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 293	SI

C/ Mossèn Baldiri Reixach 294	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 295	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 297	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 299	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 300	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 301	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 303	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 305	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 307	SI
C/ Mossèn Baldiri Reixach 309	SI
Passatge Centre 5	SI
Passatge Centre 6	SI
Passatge Centre 7	NO
Passatge Centre 8	NO
Passatge Centre 15	SI
Passatge Centre 17	SI
Passatge Centre 19	SI
Passatge Centre 21	SI
Passatge Centre 23	SI
Passatge Centre 25	SI
Passatge Centre 26	SI
Passatge Centre 27	SI
Passatge Centre 28	MOD
Passatge Centre 30	SI
Passatge Centre 31	SI
Passatge Centre 35	SI

Passatge Centre 36	SI
Passatge Centre 37	SI
Passatge Centre 38	SI
Passatge Centre 39	SI
Passatge Centre 40	SI
Passatge Centre 41	SI
Passatge Centre 42	SI
Passatge Centre 43	SI
Passatge Centre 44	SI
Passatge Centre 45	SI
Passatge Centre 48	SI
Passatge Centre 50	SI
Passatge Centre 52	SI
Passatge Centre 54	SI
Passatge Centre 56	SI
Passatge Sol 9	SI
Passatge Sol 11	SI
Passatge Sol 13	SI
Passatge Sol 15	SI
Passatge Sol 17	SI
Passatge Sol 19	SI
Passatge Romaní 2	SI
Passatge Romaní 3	SI
Passatge Romaní 4	SI
Passatge Romaní 5	SI
Passatge Romaní 6	SI

Passatge Clavell 26	SI
Passatge Clavell 28	SI
Passatge Clavell 30-32	SI
C/ Cassià Casademont 4	NO
C/ Cassià Casademont 7	NO
C/ Cassià Casademont 8	NO
C/ Cassià Casademont 11	NO
C/ Cassià Casademont 12	NO
C/ Cassià Casademont 15	NO
C/ Cassià Casademont 19	NO
C/ Cassià Casademont 20	NO
C/ Cooperativa local de l'habitatge 7	NO
C/ Cooperativa local de l'habitatge 9	NO
C/ Cooperativa local de l'habitatge 11	NO
C/ Cooperativa local de l'habitatge 18	NO
C/ Santa Coloma de Farners 3	NO
C/ Santa Coloma de Farners 10	NO
C/ Santa Coloma de Farners 25	NO
C/ Càndi Coromines 3	NO
Passatge Matamos 15	NO
Passatge Matamos 27	NO
C/ Sant Narçís 6	NO
Plaça Canigó 16	NO
C/ Jaume Balmes 8	NO
C/ Jaume Balmes 12	MOD
C/ Joan Maragall 14	NO

C/ President Kennedy 9	NO
C/ President Kennedy 13	NO
C/ Mas-Palau 21-25	NO
C/ Mas Usall 1	NO
C/ Mas Usall 2	NO
C/ Mas Usall 4	NO
Pl. Simó Samasó 1	NO
Pl. Simó Samasó 2	NO
Pl. Simó Samasó 3	NO
C/ Vilamarí 1	NO
C/ Vilamarí 2	NO
Pl. Abat Bernat Estruch 1	NO
C/ Abat Bernat Estruch 2	NO
C/ Figueroles 1	NO
C/ Figueroles 3	NO
C/ Lleida 22-30	NO
Passatge Doctor Fleming 1-9	NO
Carrer Remei 128-132	NO
C/ Constància 133	NO

GIRONA

MONUMENTS	
C-250 km 2	
Plaça Diputació	MOD

GRABATS	
C/ Pont Major	SI
Plaça Francesc Calvet i Rubalcaba 15	SI
RÈTOLS GRUPO DE LA VIVIENDA	
Carrer Pedret 10	SI
Pujada 1r de maig	SI
LÀPIDES	
Carrer Heroïnes de Santa Bàrbara	SI
C-250 Km 1,5	
PLAQUES D'HABITATGE	
Pl. Girona 65	SI
Pl. Girona 69	SI
Pl. Girona 70	SI
Pl. Girona 71	NO
Pl. Girona 72	SI
Pl. Girona 75	SI
Pl. Girona 76	SI
Pl. Girona 77	SI
Pl. Girona 78	SI
Pl. Girona 80	NO
Pl. Girona 82	SI
C/ Grup Vila-roja 38	SI

C/ Grup Vila-roja 39	SI
C/ Grup Vila-roja 53	SI
C/ Grup Vila-roja 90	SI
C/ Grup Vila-roja 101	SI
C/ Grup Vila-roja 103	SI
C/ Grup Vila-roja 105	SI
C/ Grup Vila-roja 125	MOD
C/ Grup Vila-roja 127	SI
C/ Grup Vila-roja 128	SI
C/ Grup Vila-roja 131	SI
C/ Grup Vila-roja 132	SI
C/ Grup Vila-roja 133	SI
C/ Grup Vila-roja 134	SI
C/ Grup Vila-roja 135	SI
C/ Grup Vila-roja 136	SI
C/ Grup Vila-roja 142	SI
C/Grup Vila-roja 146	SI
C/ Grup Vila-roja 147	SI
C/ Grup Vila-roja 170	SI
C/ Grup Vila-roja 171	NO
C/ Grup Vila-roja 172	SI
C/ Grup Vila-roja 173	SI
C/ Grup Vila-roja 174	SI
C/ Grup Vila-roja 175	SI
C/ Grup Vila-roja 176	SI
Pujada 1r de Maig 4	SI

Pujada 1r de Maig 17	NO
Pujada 1r de Maig 25	SI
Carretera Barcelona 16	NO
Carretera Barcelona 22	No
Carretera Barcelona 95	SI
Carretera Barcelona 99	SI
C/ Ronda Ferran Puig 2	SI
Pl. Poeta Eduard Marquina 5	NO
Pl. Poeta Eduard Marquina 11	NO
C/ Cerverí de Girona 7	NO
C/ Cerverí de Girona 12	NO
C/ Ramon Turró 31	MOD
C/ Bacià 1	NO
C/ València 30	SI
C/ Oviedo 1	NO
C/ Oviedo 3	NO
C/ Oviedo 14	NO
C/ Oviedo 26	NO
Av. Sant Narcís 67	SI
Av. Sant Narcís 81	NO
Av. Sant Narcís 96	NO
C/ Riu Güell 154	NO
C/ Riu Güell 160	NO
C/ Riu Güell 162	NO
C/ Riu Güell 164	NO
C/ Riu Güell 166	NO

C/ Riu Güell 168	NO
C/ Riu Güell 170	NO
C/ Riu Güell 172	NO
C/ Riu Güell 192	NO
C/ Riu Güell 198	NO
Passatge Puigneulós 1	SI
Passatge Puigneulós 4	NO
Passatge Puigneulós 6	NO
Passatge Puigneulós 8	NO
Passatge Puigneulós 14	NO
Passatge Puigneulós 16	NO
C/ Campcardós 6	NO
C/ Campcardós 12	NO
C/ Bastiments 8	NO
C/ Santiago Sobrequés 1	NO
C/ Santiago Sobrequés 3	NO
C/ Santiago Sobrequés 5	NO
C/ Orient 6	SI
C/ Orient 33	SI
C/ Orient 37	NO
C/ Orient 39	NO
C/ Orient 44	SI
C/ Orient 49	NO
C/ Orient 51	NO
C/ Orient 53	NO
C/ Orient 55	NO

C/ Orient 61	SI
C/ Orient 63	SI
C/ Orient 65	SI
C/ Orient 71	SI
C/ Orient 73	SI
C/ Muntaner 1	NO
C/ Montseny 6	SI
C/ Montseny 8	SI
C/ Montseny 10	SI
C/ Montseny 12	SI
C/ Montseny 14	MOD
C/ Montseny 33	SI
C/ Montseny 54	NO
C/ Montseny 63-65	SI
C/ Montseny 66	SI
C/ Montseny 68	SI
C/ Montseny 75	NO
C/ Agudes 23	SI
C/ Puigmal 14-16	NO
C/ Montnegre 5	SI
C/ Maçana 9	SI
C/ Maçana 11	SI
C/ Maçana 13	SI
C/ Maçana 31	SI
C/ Rutlla 41	SI
C/ Rutlla 57	SI

C/ Rutlla 99	NO
C/ Migdia 12	NO
C/ Migdia 26	NO
C/ Carne 52	NO
C/ Carne 57	NO
C/ Carne 249	SI
C/ Carne 281	NO
Av. Sant Francesc 38	NO
C/ Joan Maragall 19	NO
C/ Joan Maragall 33	NO
C/ Joan Maragall 35	NO
C/ Joan Maragall 39	SI
C/ Joan Maragall 49	NO
C/ Juli Garreta 4	SI
C/ Francesc Ciurana 5	NO
C/ Joan Baptista La Salle 31	NO
C/ Joan Baptista La Salle 38	NO
C/ Joan Baptista La Salle 40	NO
C/ Josep Morató 6	NO
C/ Ginesta 17	SI
C/ Riu Onyar 10	NO
C/ Carles Rahola 36	NO
C/ Sant Agustí 3	SI
C/ Sant Agustí 22	NO
C/ Sant Hipòlit 21	NO
C/ Eix 10	SI

C/ Riu Segre 2	NO
C/ Riu Segre 4	NO
C/ Riu Segre 6	NO
Av. França 32	NO
Av. França 34	NO
Av. França 36	NO
Av. França 38	NO
Av. França 40	NO
Pl. Sant Ponç 1	NO
Pl. Sant Ponç 2	SI
Pl. Sant Ponç 3	NO
Passatge Canalejas 7	NO
Passatge Canalejas 8	NO
Ronda Pedret 2	NO
Ronda Pedret 6	NO
Ronda Pedret 8	NO
Ronda Pedret 14	NO
Ronda Pedret 45	NO
C/ Palafrugell 18	NO
C/ Illa Formentera 14	SI
Passeig Sant Joan Bosco 27	SI
Passeig Sant Joan Bosco 35	NO
C/ Pont Major 4	NO
C/ Pont Major 6	NO
C/ Cor de Maria 1	NO
C/ Cor de Maria 4	NO

Pl. Germans Sàbat 1	NO
C/ Himalàia 31	SI
C/ Himalaia 32	SI
Pl. Aneto Edif A	SI
C/ Hortènsia 1	NO
C/ Hortènsia 2	NO
C/ Hortènsia 10	NO
C/ Hortènsia 12	NO
C/ Hortènsia 15	SI
Passatge Balandrau 10	SI
Passatge Balandrau 12	NO
Camí La Creueta 1	NO
Camí La Creueta 2	NO
Camí La Creueta 3	NO
Camí La Creueta 4	NO
C/ Joaquim Ruyra 6	SI
C/ A.Tuyet i Santamaria 7	NO
C/ A.Tuyet i Santamaria 15	NO
Av. Montilivi 20	NO
C/ J.Atmetller Viñas 9	NO
C/ Sargosa 15	SI
C/ Bailèn 2	SI
C/ Bailèn 4	SI
C/ Bailèn 6	SI
C/ Roques Altes 7	SI

LA BISBAL D'EMPORDÀ

LÀPIDA	
GIV-6441 Km 1,5	SI
PLAQUES D'HABITATGE	
C/ Mossèn Vinyals 4	SI

SANTA COLOMA DE FARNERS

PLAQUES D'HABITATGE	
Carretera Vella de Girona 18	NO
Carretera Vella de Girona 20	NO
C/ Francesc Moragues 1	SI
C/ Francesc Moragues 43	NO
C/ Marina 7	SI
C/ Marina 13	SI
C/ Montserrat 21	SI
C/ Mossèn Benet 1	SI
C/ Mossèn Benet 2	SI
C/ Mossèn Benet 3	SI
C/ Mossèn Benet 4	SI

C/ Mossèn Benet 5	SI
C/ Mossèn Benet 6	SI
C/ Mossèn Benet 7	SI
C/ Mossèn Benet 8	SI
C/ Mossèn Benet 9	SI
C/ Mossèn Benet 11	SI
C/ Olot 4	SI
C/ Vallors 3	SI

